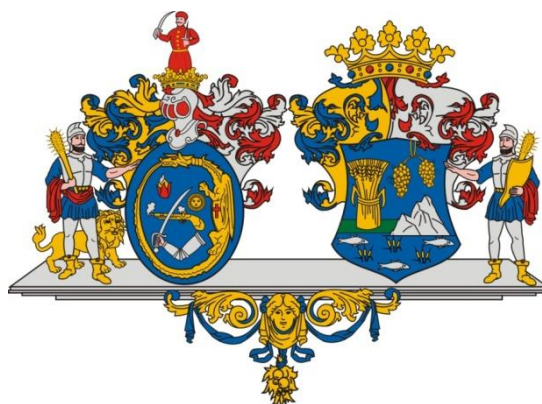

HAJDÚ-BIHAR MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

Debrecen,

2021. március 3.

Készítette:

A Geolin Bt részéről

Dr. Bujdosó Zoltán

Dorogi Zoltán

Dr. Gyurkó Ádám

Dr. Patkós Csaba

Dr. Radics Zsolt

a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal munkatársainak közreműködésével.

Tartalom

---

1. Összefoglaló, bevezető	4
2. Hajdú-Bihar megye fejlesztésének keretei	6
2.1. A megye jövőképe	6
2.2. Hajdú-Bihar megye fejlesztésének elvei.....	8
2.3. A helyzetértékelés, a jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó célok kapcsolata	10
2.3.1. Célrendszer és a helyzetértékelés kapcsolata.....	10
2.4. A célrendszer összefoglaló bemutatása	16
2.5. Átfogó célok.....	17
2.5.1. Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye	17
2.5.2. Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek	18
2.5.3. Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében	19
2.6. Stratégiai célok leírása	20
Ágazati Célok.....	20
2.6.1. Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve ...	20
2.6.2. Motivált és rugalmas humán erőforrás Hajdú-Bihar megyében	22
2.6.3. Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében	23
2.6.4. Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások	24
2.6.5. Élhető és életető települések.....	25
Területi Célok	26
2.6.6. Debrecen és szoros településeggyüttese.....	27
2.6.7. Dinamizálódó észak-nyugati kaputársaság.....	29
2.6.8. Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtársaság	30
2.7. Horizontális elvek és célok.....	32
2.7.1. Horizontális elvek	32
2.7.1.1. Innovációvezérelt megoldások kialakítása, integrálása a fejlesztésekbe ...	32
2.7.1.2. Belső közösségi erőforrások mobilizálása - A helyi közösségek önszerveződő képességére és hagyományaira való építés erősítése	32
2.7.1.3. Az életminőség javítása a társadalmi és környezeti kihívásokra reagálva .	33

2.7.2.	Horizontális célok	34
2.7.2.1.	Foglalkoztatás javítása, magasabb hozzáadott értékű munkahelyek számának növelésével.....	34
2.7.2.2.	Zéró kibocsátás felé - Az üvegházgáz kibocsátás csökkentése 2030-ig, és a zéró hulladék eléréshez szükséges intézkedések integrálása	34
2.7.2.3.	Minden új beruházásnál és fejlesztésnél biztosítva legyen a környezeti, pénzügyi és társadalmi fenntarthatóság.....	35
2.7.3.	Fenntartható városfejlesztés, város-vidék partnerség Hajdú-Bihar megyében	36
2.8.	A célrendszer koherenciájának bemutatása	40
2.8.1.	Belső koherencia bemutatása	40
2.8.2.	Külső koherencia leírása.....	40
2.9.	A fejlesztési célok értelmezése a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre	57
2.10.	A területfelhasználás alapelveit lefektető koncepció	58
3.	A fejlesztés eszköz- és intézményrendszere	60
3.1.	Javasolt prioritások.....	60
3.1.1.	Fenntartható környezet	60
3.1.2.	Klímaadaptáció a megyében	61
3.1.3.	A megye gazdaságának komplex fejlesztése.....	62
3.1.4.	Az elérhetőség további fejlesztése Hajdú-Bihar megyében	63
3.1.5.	Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom	65
3.1.6.	Egészséges és gondoskodó társadalom	67
3.1.7.	Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén	69
3.1.8.	Élhető vidék, élhető települések	70
3.2.	A felülvizsgálati, módosítási folyamat, a társadalmasítás és legitimáció leírása	73
3.3.	Felelősség és intézményrendszer	75
3.4.	A koncepció üzenetei.....	79
3.4.1.	A területfejlesztési koncepció fő üzenetei a közszférán kívüli szereplők számára:	79
3.4.2.	A területfejlesztési koncepció fő üzenetei egyes ágazatonként	80
3.4.3.	A területfejlesztési koncepció fő üzenetei egyes területi szereplők szerint.....	82

1. Összefoglaló, bevezető

A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat területfejlesztési feladatai között meghatározó a megyei területfejlesztési koncepció elkészítése, amely a megye hosszú távú, 2030-ig szóló céljait foglalja össze. Ennek megfelelően 2013-ban elkészült a megye területfejlesztési koncepciója, amelyet a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés 386/2013 (XI.29) sz. MÖK határozatával fogadott el. A koncepció időtávja az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióhoz hasonlóan kettős, egyrészt a jövőkép és az azt alátámasztó kiemelt célok esetében 2030-ig tart az időbeli hatály, másrészt az átfogó és stratégiai célok tekintetében, az Európai Unió fejlesztési ciklushoz igazodva 2014-20 közti időszakra vázolta fel a megye fejlesztésének kereteit. Ez utóbbi miatt szükségessé vált a koncepció felülvizsgálata, részbeni módosítása.

A felülvizsgálatra elsősorban tehát az Európai Unió (hétéves regionális politikai célok és eszközök) és az ahhoz kapcsolódó hazai keretek (Partnerségi Megállapodás és Operatív Programok, intézményi keretek esetleges változása) megváltozása miatt kerül sor. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy ez utóbbiak (hazai keretrendszer) kialakítása és az ehhez kapcsolódó eszközökre vonatkozó dokumentumok társadalmosítása is még csak 2020. októberének végén kezdődött, még a célok megvalósulását segítő forrásokért felelős intézményrendszerrel és eljárásrendekről szóló rendeletek nem jelentek meg. Ezért a módosított területfejlesztési koncepció jelen formájában még csak az irányok felvázolását teheti meg proaktív módon, az azokhoz kapcsolódó intézményi eljárásrendek esetében még pontos meghatározásokat nem tartalmaz, csak a magasabb szintű jogszabályok és eljárásrendek megjelenésének függvényében fog teljessé válni.

Jelen dokumentum Hajdú-Bihar megye területfejlesztési Koncepciójának módosított javaslattevő része, amely keretbe foglalja a megye 2030-ig tartó fejlesztésének rendszerét.

A koncepció-alkotás előkészítését a megye gazdasági, társadalmi és környezeti állapotának feltérképezése jelentette, amely során a 2012/2013-ban készült helyzetfeltáró és elemző munkarészeit újítták meg a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat és a Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. munkatársai. Ezen feltáró-elemző dokumentumot a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés 56/2020. (X. 2.) számú határozatával fogadta el a további tervezés alapjául és a társadalmosításra alkalmas dokumentumként.

A koncepció-alkotás következő lépését a javaslattevő fázis felülvizsgálata jelentette, melynek során a megye jövőképe és a legkedvezőbb fejlesztési irányok kerültek meghatározásra. Jelen koncepció azzal a céllal készült, hogy kijelölje Hajdú-Bihar megye lehetséges kitörési pontjait, meghatározza azokat a főbb fejlesztési irányokat, amelyre a megye a 2030-ig terjedő időszakban különös hangsúlyt kíván fektetni. Ennek során helyzetfeltárásban is megjelölt átértékelődő adottságok és folyamatok változásának (új gazdasági ágazatok megjelenése,

demográfiai viszonyok változása stb.) és az átalakuló európai uniós és hazai fejlesztési keretrendszer és célrendszer figyelembe vételével szükségessé vált a megye célrendszerének jelentősebb felülvizsgálata, átalakítása amelyet partner szervezetek véleményének összegyűjtése során kapott elvárások is megerősítettek.

A koncepcióban meghatározott célok és fejlesztési irányok kijelölése adja meg az alapot a 2021-2027 közötti Európai Unió tervezési és költségvetési időszak operatív programjaihoz kapcsolódó megyei program elkészítéséhez.

A megyei koncepció javaslattételi munkarészét a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal munkatársainak segítségével a Geolin Bt. készítette el, a Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály szakmai útmutatásának, valamint a rendelkezésre álló európai uniós és hazai fejlesztési dokumentumok és stratégiák figyelembevételével.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció helyzetértékelő és javaslattevő munkarészeinek elkészítése is a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján történt. A koncepció készítői figyelembe vették a kormányzati szervek segédleteit, útmutatóit és a partnerségi terv eddigi végrehajtása során visszajelzéseket küldő szereplők javaslatait.

2. Hajdú-Bihar megye fejlesztésének keretei

2.1. A megye jövőképe

Hajdú-Bihar a Kárpát-medence újra-szervesülő területi folyamataiban megerősödött térségi szerepével, – Debrecen növekvő regionális szerepére támaszkodva – egy dinamikus és modern, magas hozzáadott értékű gazdasággal és fejlett innovációs ökoszisztémával rendelkező, társadalma és környezete irányában felelős, tudatos tervezésen alapuló jövőálló megye, mely elhivatott természeti- és kulturális értékeinek megőrzésében, fenntartható hasznosításában, egyben nyitott a kreatív és innovatív kezdeményezésekre, amellyel lakosai számára minőségi, élhető környezetet és felelős közösséget biztosít.

A jövőkép szerint 2030-ban a megye közel két évtizede folyamatosan és fenntartható módon fejlődik, jelentősen javul a gazdasági teljesítmény és nő a foglalkoztatottak száma.

A megye kedvező földrajzi fekvését, természeti adottságait, valamint, kulturális és világörökségi értékeit kihasználva megerősíti a gazdaságban korábban betöltött súlyát.

- Elsősorban Debrecen potenciáljára építve a megye a Kárpát-medence keleti felének innovációs és tudásközpontjává válik, melynek keretében a lakosság egészséges és magasabb minőségű környezetben élhet, valamint javul a megye rugalmassága, alkalmazkodó készsége. Ez a meglévő kutatás-fejlesztési, innovációs, társadalmi és szociális potenciálok, valamint az egészséggazdaság és a megyében újonnan megjelent modern gazdasági ágak komplex és egymást erősítő innovatív fejlesztésével történik.
- A megyében jelentősen nő az innováció és a tudás szerepe, hiszen ebben a megye felsőoktatása versenyelőnnyel és potenciállal rendelkezik nemzetközi szinten is. Kiemelt figyelmet kap a nyelvtanulás és a szakmai képzés megerősítése, a tanulható kompetenciák fejlesztése, a piacképes tudást közvetítő oktatási intézmények fejlesztése, hiszen a jól képzett és kreatív ember a legfontosabb erőforrása a gazdasági fejlődésnek. Ennek elengedhetetlen részét képezi a lakosság és elsősorban a fiatalok szemléletváltozása, az innováció társadalmi elterjesztése.
- Folytatódik az elmúlt években megjelenő gazdasági ágazatok súlyának növekedése a megyében, amivel a magasabb hozzáadott értékű munkahelyek és termékek szerepe növekszik.
- A megye agrár-, élelmiszer- és egészséggazdasága megerősödik, nő az exportban és a megye gazdaságában betöltött szerepe, hozzájárul a fenntartható gazdasági növekedéshez, valamint a vidéki térségek fejlődéséhez és a foglalkoztatás növeléséhez.

A megye megőrzi kedvező természeti adottságait és kihasználja a társadalmi együttműködések nyújtotta lehetőségeket, melyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a megye kiegyensúlyozottan fejlődjön, valamint minden lakosa számára élhető környezetet biztosítson.

- A megye teljes területén egészséges települési környezet kerül kialakításra, megőrizve a meglévő természeti értékeket, így minőségi szinten élhető természeti, épített környezet jön létre, amely hozzájárul a térség népességmegtartó erejének növeléséhez is.
- A társadalom megújítása terén fontos szerepet kapnak a helyi közösségek, ezáltal hozzájárulva a társadalmi tőke, az állampolgári részvétel és civil szektor, valamint a közösségi művelődés intézményeinek megerősítéséhez, a közösségfejlesztés módszertanának alkalmazásához. Ezen megújított módszerek segítségével új és hatékonyabb társadalmi és területi felzárkóztatási rendszerek jönnek létre.
- A gazdasági megújulással, az elérhetőség, a közlekedési kapcsolatrendszer javulásával nem nő a különbség a megye központi és elsősorban határmenti települései között és ezen leszakadó térségek bekapcsolódnak a járási vérkeringésekbe. Ehhez a fejlett és aktív határon átnyúló kapcsolatok is hozzájárulnak, melyek a gazdasági – társadalmi – szociális és közösségi aspektusokra egyaránt kitérnek.
- A vidéki területek olyan értékekkel rendelkező élettérré válnak, ahol a fiatalok és idősek egyaránt biztosítottak látják jövőjüket, boldogulásukat.

2.2. Hajdú-Bihar megye fejlesztésének elvei

Hajdú-Bihar megye gazdasági fejlesztési igényei összehangoltak az infrastruktúrával és a humán tényezőkkel, általános elvként biztosítva a terület gazdaság-fejlesztési fogadókésztségét. A megye fejlesztésének elvei az országos és a helyi társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségletekből kiindulva lettek meghatározva.

Hajdú-Bihar megye fejlesztésének elvei követik a térség adottságait és a fenntarthatóság szellemiségét. A megye fejlesztésének elvi alapjai specifikusan az alábbiak mentén foglalható össze.

Versenyképesség fejlesztésének elvi alapjai:

- A kis- és középvállalkozók ösztönzése K+F+I tevékenység folytatására
- A vállalkozások általános élénkítése új, jól átgondolt iparterületi fejlesztésekkel, a felelős területhasználatra való törekvéssel, kiemelt figyelemmel a barnamezős területek rehabilitációjára és a meglévő ipari parkok fejlesztésével, azok vonzerejének növelésével
- Befektetésösztönzés
- A meglévő iparterületek fejlesztése mellett a megfelelő koncepcióval és előkészítettséggel rendelkező települések iparterület kialakítását célzó beruházásaik támogatandóak, feltéve, hogy arra jelentős kereslet mutatkozik befektetői oldalról, figyelembe véve és alkalmazva az optimális területhasználat és a környezeti fenntarthatóság szempontjait
- Klaszteresedési folyamat erősítése, valamint az üzleti, logisztikai, közlekedési és szolgáltatási háttér fejlesztése
- A legmodernebb technológiákban és a mesterséges intelligencia alkalmazásában rejlő előnyök kihasználása
- A járműipari és elektronikai ágazatok feltételeinek további javítása
- A megye egészségiparának fejlesztése
- A megye gazdasági és társadalmi innovativitásának elősegítése
- Mezőgazdaság és élelmiszeripar/agrobusiness versenyképességének erősítése az ökológiai gazdálkodás térnyerésével, agrármarketing tevékenység fejlesztésével, agrárinnováció erősítésével

Társadalmi különbségek mérséklésének elvi alapjai

- A helyi lakosság életminőségének javítása
- A térségi oktatás színvonalának fejlesztése, piaci igényeknek megfelelő szakképzési és felsőoktatási rendszer kiépítése
- A fennálló térségi különbségek mérséklése gazdasági, társadalmi szempontból egyaránt
- A fő közlekedési és gazdasági tengelytől távolabb eső települések versenyképességének erősítése
- Tudatos társadalomfejlesztés a környezet- és egészségtudatosság fokozása révén
- Helyi termékek támogatása
- A leghátrányosabb helyzetű területi egységek (járások) térségi együttműködésen alapuló fejlesztéseinek kiemelt erősítése

A közösség érdekeit szolgáló fejlesztések elvi alapjai

- Közösségi közlekedés fejlesztése
- A táji, a természeti és a kulturális örökség értékeinek megőrzése és azok fenntartható fejlesztésének/kiaknázásának megvalósítása
- A természeti területek megőrzése és a természeti értékek megóvása
- Klímavédelem és komplex vízgazdálkodás
- A rendezési tervekkel, koncepciókkal összhangban lévő területhasználati elvek érvényesítése, figyelembe véve a honvédelem szempontjait is
- Települések erős együttműködése
- Idegenforgalom fejlesztése a meglévő turisztikai termékkínálat mentén, elsősorban a szelíd turizmusra építve
- A közösség által vezérelt fejlesztési csoportok, mint a helyi-térségi kohézió ágensei

A fejlesztési elvek érvényesítésében a megye szem előtt tartja a fenntartható környezet- és tájhasználatot, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bevonását, a modern információs és kommunikációs technológiák alkalmazását és a barnamezős területek hasznosítását.

2.3. A helyzetértékelés, a jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó célok kapcsolata

2.3.1. Célrendszer és a helyzetértékelés kapcsolata

A helyzetértékelésen alapuló jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó cél kapcsolatának leírása és bemutatása a fejlesztési koncepció egyik fő feladata, amely feltárja az összefüggéseket a helyzetfeltárás és értékelés legfontosabb megállapításain alapuló jövőkép és az ennek eléréséhez szükséges átfogó célok között. Az összefüggések és a kapcsolatok feltárásának alapja a helyzetértékelés rövid összefoglalása, a megye jelenlegi erős pontjainak, illetve problémáinak, megoldandó feladatainak meghatározása.

A helyzetértékelés a megye sokszínűségét hangsúlyozza, a heterogén táji adottságok (Hajdúságból, Hortobágyból, Bihar, Sárrét és a Nyírség részeiből áll a megye) eltérő élet- és gazdálkodási feltételeket, valamint fejlődést tesznek lehetővé. Ebből adódóan Hajdú-Bihar megye kétarcúsága (fejlettebb északi és elmaradottabb déli, keleti területek) jelenleg is tapasztalható.

Hajdú-Bihar megye térségi szerepének áttekintése során a makroregionális kapcsolatokat elemezve megállapítható, hogy szerepe nem csupán a regionális centrumok közötti és közvetlenül a határ menti területek összefüggésében értelmezhető. Hajdú-Bihar megye térszerkezeti és gazdasági adottságai kedvezőnek minősülnek. A nemzetközi és regionális térszerkezeti erővonal fejlődése az elmúlt évtizedekben is jelentős volt, melyek fejlődésének komoly lökést adott a megépült M3, M4-es és M35 autópálya is. Ugyanakkor – a korábban lezajlott fejlesztések ellenére - még mindig jellemző az egyenlőtlen térszerkezet, a leszakadó perifériák jelenléte, a város-vidék kapcsolatok differenciáltsága.

A megye határmenti elhelyezkedése a nemzetközi kapcsolatok épülése szempontjából kedvezőnek tekinthető, ugyanakkor a megyén (és országon) belüli átlagnál alacsonyabb társadalmi-gazdasági fejlettség egyelőre gátolja a jelentősebb mértékű növekedést. A Kárpát-medence mezotérségi kapcsolatainak erősítése céljából a megye az utóbbi években számos határon túli megyével, (Bihar, Kolozs, Hargita) is aktív kapcsolatot létesített, tudatosan keresve a további fejlesztési lehetőségeket, elsősorban a magyarlakta területeken. A megyei szintű kapcsolatokon túl Hajdú-Bihar megye településeinek jelentős része rendelkezik határon túli testvértelepülésekkel, amelyek tovább erősítik a közösségi kapcsolatokat és együttműködések lehetőségét, ebben zászlóvivők lehetnek a határmenti térség települései.

Hajdú-Bihar megye az elmúlt években jelentős hangsúlyt fektetett nemzetközi szerepének, kapcsolatrendszerének szélesítésére, erősítésére. Ez segíti hozzá a megyét, hogy versenyképes szereplője legyen az európai hálózatoknak.

A megye természeti erőforrásai több területen kedvezőek. Amellett, hogy jelentős nagyságú érintetlen természeti, táji értékekkel rendelkezik (Hortobágyi Nemzeti Park - Pusztá,

Tiszamente, Csillagoségbolt Park), a jövő kihívásai szempontjából lényeges kék, valamint zöld gazdaság számára megfelelő potenciállal bír. A megye távlati vízigényei a meglévő rendszerekről a minőség fenntartása mellett kielégíthetők – a távlati vízbázisok védelmének biztosítása szempontjainak a figyelembevételével –, illetve jelentős elvi megújuló energia potenciállal is bír (ez részleteiben feltáratlan és még kihasználatlan). Ugyanakkor a természeti erőforrásokkal történő gazdálkodás fenntarthatósága egyelőre gyerekcipőben jár.

A mezőgazdaság jelentősége Hajdú-Bihar megyében kiemelkedő, melyben jelenleg a szántóművelés dominál. Hajdú-Bihar megye kiemelkedően jelentős agrár-és agrár-innovációs potenciállal rendelkezik. Különösen fontos a természeti adottságokhoz igazodó mezőgazdasági szerkezet, valamint a termesztett kultúrákra és a hosszú hagyományokra építő, fejlődő élelmiszeripar. A mezőgazdaság strukturális átalakulását övező bizonytalanság, a szervezeti-technológiai feltételek kiforratlansága bizonyos tekintetben gátolhatja az ágazat dinamizmusát, ezért fontos, hogy a mezőgazdasági termelési módok megválasztásakor a földterületek termőképességének hosszú távú fennmaradása legyen az egyik fontos szempont.

Ezzel összefüggésben feltétlenül értékelni kell a lakosság klímaváltozáshoz való attitűdjét, a klímaváltozáshoz alkalmazkodó gazdálkodás és szemlélet jelenlétét. Ebben a kérdésben sajnos – az országos átlaghoz és trendekhez hasonlóan – rendkívül alacsony a megye lakosságának alkalmazkodóképessége. Mind a lakosság, mind pedig az önkormányzati és gazdasági szereplők esetében hiányos a probléma és a megoldási lehetőségek ismerete és az elkötelezettség a megelőzést szolgáló beavatkozások megtételére.

Hajdú-Bihar megye humán erőforrás-ellátottságának mennyiségi oldala tekintetében erős (magyarországi átlaghoz képest kedvezőbb demográfiai helyzet és régiós átlagnál jobb népességmegtartó képesség), ugyanakkor a megyét továbbra is vándorlási veszteség jellemzi. A megye fejlett oktatási-képzési intézményrendszere, a jó középfokú oktatási intézményi háttér, Debreceni Egyetem jelenléte, amely nemzetközileg elismert tudományos, oktatási, kutatási és egészségügyi központ kedvező feltételeket kínál a minőségi fejlődés generálására. Ugyanakkor a képzett munkaerő elvándorlásának fokozódása a megfelelő minőségű munkahelyek hiánya és az alacsonyabb kereseti lehetőségek, valamint a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok fokozódó marginalizációja következtében a humán erőforrás minőségi fejlesztésre szorul, illetve a gazdasági szereplők igényeihez igazítandó. Emellett - az elmúlt évek javulása ellenére - alacsony szintű társadalmi innováció jellemző egyelőre, ami miatt a hatékony pályaorientáció, az egész életen át tartó tanulás, illetve az át-/továbbképzések szerepe felértékelődik, a vállalkozók elvárásainak megfelelő elvárt szakképzettség megszerzését segítő rugalmasan reagáló szakképzési rendszer fejlesztés is szükséges.

Hajdú-Bihar megye iparának szerkezete – a rendszerváltás előtti időszakból örökölt szerkezet, valamint az elmúlt két évtized fejlődési tendenciái nyomán – jellegzetes eltéréseket mutat az ország egészéhez képest. Egyrészt az országos és (főként) vidéki átlagtól elmaradó

iparosodottsága, másrészt a hagyományosan felülreprezentált foglalkoztató az élelmiszeripar és a könnyűipar, de – különösen a vizsgált évtized második felében – nagy súlya van a vegyi termékek és gyógyszerek gyártásának, valamint a villamos energia-, gáz-, gőz- és vízellátás, hulladékkezelés ágazatának is. Szintén fontos a megye gazdasága szempontjából, hogy számottevő ipari-építőipari vállalkozás működik a megye több városában, ezen belül is kiemelkedik Debrecen kelet-magyarországi nagyvárosok körében kimutatható vezető pozíciója, melynek gazdasága az egyik leginkább terciarizálódott nagyvárosi gazdaság (az ipar dinamikus szegmensei elsősorban a megyeszékhelyen működnek). A gazdaságfejlesztést szolgáló infrastruktúra komoly mértékben bővült az elmúlt években, számottevő ipari parki és inkubációs kapacitások születtek, klaszterszervezetek alakultak, ugyanakkor különösen az ipari parki infrastruktúra és szolgáltatáskínálat terén nagyok a különbségek, az ipari parkok egy része kihasználatlan. Ugyanezt fogalmazhatjuk meg a szolgáltatásokkal kapcsolatban, a szolgáltatások dinamikus elemeinek aránylag kisebb a szerepe a megyében, mindemellett a szolgáltató vállalkozások nagy területi koncentrációja jellemző.

A megye gazdaságán belül külön kell foglalkozni a megye adottságaira épülő turizmussal. Növekvő vendégforgalom jellemzi Hajdú-Bihar megyét, elsősorban az egészségturizmus területén, de javuló tendenciát mutat a természeti és kulturális örökségekre épülő kulturális, valamint aktív turizmus népszerűségének növekedése. A debreceni repülőtér bővülése, valamint a megépült turisztikai infrastruktúra az üzleti turizmus serkentését erősítette. Új elemként jelent meg a megye kínálatában a gasztronómiai turizmus. A fenntarthatóság és a turizusból származó előnyök egyensúlyban tartása ma is feladat, mindezek ellenére a turisztikai, térségi marketing és komplex turisztikai termékcsomagok hiánya a turistaforgalom további növekedését egyelőre gátolja. Ugyanakkor a szelíd turizmus számára a megye természetközeli területei kiváló lehetőséget nyújtanak.

A megye versenyképességének további erősítése szempontjából adottságai több szempontból is lehetőséget biztosítanak a gazdasági fejlődésre. A megye kedvező földrajzi fekvésére, geopolitikai pozíciójára, a természeti adottságokra és a kulturális, világörökségi értékek meglétére és tudásbázisára, valamint a nemzetközi szinten is egyre inkább felülreprezentált gazdasági irányzatoknak megfelelő fejlesztésekre alapozva, területspecifikus lehetőségeit tudja kihasználni. Ennek eléréséhez a jelenlegi, meglévő logisztikai, digitális és egyéb hálózatok és az innovációs képesség növelése elengedhetetlen.

Hajdú-Bihar megye településhálózata, feladatkör szerinti tagolódása meglehetősen heterogén. A történelmi alapokon nyugvó, jelentős kulturális hagyományokat, értékeket, erős térségi identitást képviselő (hajdúvárosok önkormányzati hagyománya) teljes funkciójú kisvárosok mellett találkozunk a városiasodás útjára lépett, de funkció nélküli vagy részleges funkciókkal rendelkező kisvárosokkal is. A megye centrumtárságát a megyeszékhely és az azt körülvevő települési gyűrű képezi, amely települések valamennyi mutató kapcsán a legkedvezőbbekkel rendelkeznek. Emellett a periférikus térségek (Bihar, Tiszamente, Sárrét, Érmellék- Ligetalja) központi települései tudnak részleges centrumként funkcionálni. Az

alapfokú ellátást biztosító, alacsonyabb lélekszámú községek adják a településhierarchia alsó szintjét, ahol sok esetben még az elérhetőség feltételei és az elemi szintű szolgáltatások is fejlesztésre szorulnak. A kohézió Debrecen és a megye települései között ennek megfelelően sokszor alacsony.

A megye infrastrukturális ellátottsága a heterogenitása ellenére az országos átlagnál jobbnak mondható. A közlekedési-kommunikációs infrastruktúra az autópálya és a főút hálózat mennyiségi és minőségi növekedése miatt sokat fejlődött, a közlekedési infrastruktúra nagy kapacitású elemeinek (autópályák, gyorsvasutak) fejlesztése terén jelentős, megyét érintő kormányzati tervek valósultak meg, vannak folyamatban és várhatók.

Ugyanakkor a megye közlekedési infrastruktúrájának belső tagolódása meglehetősen vegyes képet mutat. A járási központok elérhetőségének szerepe és fejlődése sok helyen elmaradt, ugyanakkor fontos, hiszen e közlekedési fejlesztések elmaradása lassítja a gazdasági fejlődést is. Emellett a települési és alsóbbrendű utak fejlesztésével válna teljessé az úthálózat. Jelenleg legnagyobb nehézséget a kis települések közötti összeköttetés javítása, a határmenti együttműködést segítő közúti határátkelők hiánya vagy alacsony száma és kapacitása okozza a határ két oldalán lévő települések között.

Környezeti infrastruktúra tekintetében Hajdú- Bihar megyét bővülő szennyvízhálózat jellemzi, a folyamatosan növekvő kezelt szennyvízmennyiség mögött azonban területi diszparitások vannak, elsősorban az elmaradott keleti, déli területen alacsonyabb az ellátottság. Törekedni kell a még meglévő nyílt medrű szennyvízszikkasztók felszámolására. A kialakított regionális hulladéklerakók szervezett hulladékgazdálkodást tesznek lehetővé, ezek heterogenitása az előzőekben leírt területi különbségeket hordozza. A hulladéktermelés csökkentése – melyre a körforgásos gazdaság fejlesztése jó válasz – mindenképpen szükséges a megyében.

A komplex vízgazdálkodási rendszerek eddig meglévő elemeinek további fejlesztésével és újak kialakításával segíthető a felszíni és felszín alatti vízkészletekkel való fenntartható gazdálkodás (ezt célozza a Civaqua-program is). Mindenképp említést érdemel a megye geotermikus energia potenciálja, ennek hasznosítása, nagyobb mértékű felhasználása egyelőre gyerekcipőben jár. A hasznosítás során elengedhetetlen a felszín alatti vizek folyamatos monitorozása.

Az elmúlt évek helyzetértékelése alapján a következő fejlesztési időszak jövőképeinek és célkitűzéseinek kialakításához és megvalósításához az alábbi ajánlások fogalmazhatók meg Hajdú-Bihar megye számára:

- Hajdú-Bihar megye gazdaságában megvan a versenyképesség megtartásához és növeléséhez szükséges potenciál
- Jelentős területi és társadalmi különbségek vannak a megyében, így tényleges gazdasági és társadalmi felzárkóztatásra, kohézióra van szükség, ami területi differenciálást jelent

- A fejlesztések motorja a jelenleg is dinamikusan fejlődő megyeszékhely, a települési kapcsolatok és gazdaság erősödésével tudnak a lemaradók felzárkózni
- A fejlesztések innovatív szemléletet igényelnek, melyek különböző módon jelenhetnek meg egy dinamizált és egy hátrányos helyzetű térségben
- A társadalom és a települések megújítása, együttműködések fejlődése szükséges a megyében
- A fejlesztések iránya a klímaváltozáshoz történő alkalmazkodást szem előtt tartja, mind a gazdaság, mind a társadalom tekintetében

A helyzetértékelés alapján a következő fejlesztési időszak jövőképek és célrendszerének a kialakításához az alábbi fejlesztési elvek fogalmazhatók meg Hajdú-Bihar megye számára:

- Versenyképesség fejlesztése, ezen belül a kis- és középvállalkozók ösztönzése K+F+I tevékenységre és a vállalkozások általános élénkítése ipari parkok/iparterületek fejlesztésével. Emellett klaszteresedési folyamat erősítése, valamint az üzleti, logisztikai, közlekedési és szolgáltatási háttér fejlesztése, a gazdasági innovativitás elősegítése, a mesterséges intelligencia alkalmazásában rejlő lehetőségek kihasználása.
- Társadalmi különbségek mérséklése, ezen belül a helyi lakosság életminőségének javítása, az oktatás színvonalának fejlesztése, ezzel együtt a fennálló térségi különbségek mérséklése gazdasági, társadalmi szempontból egyaránt. Fontos elv a tudatos társadalomfejlesztés a környezet- és egészségtudatosság fokozása révén.
- A közösség érdekeit szolgáló fejlesztések, ezen belül a táji, a természeti és a kulturális örökség értékeinek megőrzése és azok fenntartható fejlesztésének megvalósítása, a rendezési tervekkel, koncepciókkal összhangban lévő területhasználati elvek érvényesítése.

A fejlesztési elvek érvényesítésében a megye szem előtt tartja a fenntartható környezet- és tájhasználatot, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bevonását, a modern információs és kommunikációs technológiák alkalmazását és a barnamezős területek hasznosítását.

Ezen elvek mentén és a feltáró munkafázis eredményeként létrejött helyzetértékelés alapján került megfogalmazásra Hajdú-Bihar megye számára a következő jövőkép:

Hajdú-Bihar megye 2030 jövőképe

Hajdú-Bihar a Kárpát-medence újra-szervesülő területi folyamataiban megerősödött térségi szerepével, – Debrecen növekvő regionális szerepére támaszkodva – egy dinamikus és modern, magas hozzáadott értékű gazdasággal és fejlett innovációs ökoszisztémával rendelkező, társadalma és környezete irányában felelős, tudatos tervezésen alapuló jövőálló megye, mely elhivatott természeti- és kulturális értékeinek megőrzésében, fenntartható hasznosításában, egyben nyitott a kreatív és innovatív kezdeményezésekre, amellyel lakosai számára minőségi, élhető környezetet és felelős közösséget biztosít.

A jövőkép szerint 2030-ban a megye, meglévő adottságait és Debrecen húzóerejét kihasználva folyamatosan, innovatív szemléletben és fenntartható módon fejlődik, jelentősen javul a gazdasági teljesítmény, nő a foglalkoztatottak száma és az élhető környezetben élő közösségeiben erősödik a rugalmasság, az alkalmazkodókészség és a kohézió.

Ennek eléréséhez a megye kedvező földrajzi fekvését, természeti adottságait, kulturális értékeit és humán potenciálját kihasználva folytatódik és dinamikussá válik a gazdasági fejlődése és fokozódik versenyképessége, amelynek hatásai a megye egyre nagyobb területén válnak érezhetővé.

A jövőkép eléréséhez az alábbi átfogó célok segítik Hajdú-Bihar megye fejlesztését:

- Átfogó cél 1 - Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye
- Átfogó cél 2 - Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek
- Átfogó cél 3 -Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében

Hajdú-Bihar megye 2030-ig tartó területfejlesztési célrendszerének kialakítását a megye fentebb bemutatott pozitív és negatív adottságainak és lehetőségeinek maximális figyelembe vétele mellett befolyásolta számos kapcsolódó európai uniós és hazai tervezési dokumentum (az ezekkel való külső koherenciát lásd a 2.8.2. fejezetben) és a Pénzügyminisztérium iránymutatásai, továbbá a tervezés egyes stádiumaiban eddig lefolytatott társadalmi egyeztetés során beszerzett számos előremutató vélemény, észrevétel, javaslat.

2.4. A célrendszer összefoglaló bemutatása

Hajdú-Bihar megye 2030 jövőképe

Hajdú-Bihar a Kárpát-medence újra-szervesülő területi folyamataiban megerősödött térségi szerepével, – Debrecen növekvő regionális szerepére támaszkodva – egy dinamikus és modern, magas hozzáadott értékű gazdasággal és fejlett innovációs ökoszisztémával rendelkező, társadalma és környezete irányában felelős, tudatos tervezésen alapuló jövőálló megye, mely elhivatott természeti- és kulturális értékeinek megőrzésében, fenntartható hasznosításában, egyben nyitott a kreatív és innovatív kezdeményezésekre, amellyel lakosai számára minőségi, élhető környezetet és felelős közösséget biztosít.

Átfogó cél 1
Dinamikus és modern gazdaságú
Hajdú-Bihar megye

Átfogó cél 2
Alkalmazkodó és egészséges
társadalom, erős közösségek

Átfogó cél 3
Természet és ember összhangja
Hajdú-Bihar megyében

Stratégiai ágazati cél 1
Versenyképes gazdaság
innovatív megoldásokra
és hálózatosodásra építve

Stratégiai ágazati cél 2
Motivált és rugalmas
humán erőforrás Hajdú-
Bihar megyében

Stratégiai ágazati cél 3
Hatékony klímavédelem
és adaptáció a
megyében

Stratégiai ágazati cél 4
Korszerű infrastruktúra,
digitális megoldások

Stratégiai ágazati cél 5
Élhető és éltető
települések

Stratégiai területi cél 1
Debrecen és szoros településgyűjtése

Stratégiai területi cél 2
Dinamizálódó észak-nyugati kaputérség

Stratégiai területi cél 3
Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség

Horizontális cél 1
Foglalkoztatás javítása, magasabb hozzáadott értékű
munkahelyek számának növelésével

Horizontális cél 2
Zéró kibocsátás felé - Az üvegházgáz kibocsátás
csökkentése 2030-ig, és a zéró hulladék eléréshez
szükséges intézkedések integrálása

Horizontális cél 3
Minden új beruháznál és fejlesztésnél biztosítva legyen a
környezeti, pénzügyi és társadalmi fenntarthatóság

Horizontális elv 1
Innovációvezérelt megoldások kialakítása, integrálása a
fejlesztésekbe

Horizontális elv 2
Belső közösségi erőforrások mobilizálása - A helyi
közösségek önszerveződő képességére és
hagyományaira való építés erősítése

Horizontális elv 3
Az életminőség javítása a társadalmi és környezeti
kihívásokra reagálva

2.5. Átfogó célok

Az átfogó célok foglalják össze azokat a fontos fejlesztési irányokat, amelyek alapján Hajdú-Bihar megye igyekszik a jövőképből megfogalmazott állapotnak a jelenlegi helyzet figyelembevételével történő, minél teljesebb elérésére a 2030-ig tartó időszakban.

2.5.1. Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye

Átfogó cél 1 (Á1)

Hajdú-Bihar megye hagyományos és dinamikusan fejlődő új ágazataira, meglévő magasszintű tudásbázisára alapozott, valamint széleskörű nemzetközi kapcsolatrendszerre építő gazdaságfejlesztés, mellyel makroregionális innovációs és tudásközponttá válik, hozzájárulva a megye fenntartható növekedéséhez

Hajdú-Bihar megye gazdasága hagyományosan a mezőgazdaságra és az élelmiszeriparra épült. Ez a terület a jövőben is erőteljesen megjelenik majd a megye gazdasági szerkezetében. A mezőgazdaság számára előnyös természeti adottságok magas hozzáadott értékű, nemzetközileg is versenyképes, egészséges élelmiszerek előállítását teszik lehetővé, amelyet a megfelelő kutatásfejlesztés támogat.

Ugyanakkor az elmúlt évek gazdasági fejlesztései és új beruházásai a szintén hagyományosan jelen lévő gyógyszeripar megerősödését és új ágazatok (közlekedési gépgyártáshoz, kiemelten az autóiparhoz kapcsolódó ágazatok) megjelenését is magukkal hozták.

A megye gazdasága és kutatás-fejlesztése erősen Debrecen központú, a város Kelet-Magyarországon meghatározó szerepet tölt be ezeken a területeken. Ezt a regionális pozíciót meg kell erősíteni, nemzetközi szinten is fokozni, a Kárpát-medence keleti területeinek gazdasági központtá válásával. Ez a kisugárzó hatás növelésével, új város-vidék kapcsolatokra építve a megye településeit intenzívebben bekapcsolja a gazdasági vérkeringésbe. Gazdasági és innovációs területeken a határmenti térség földrajzi, geopolitikai előnyeire alapozva, az országhatárokon átnyúló kapcsolatokra támaszkodva fejlődik a megye versenyképes termelése, ezáltal növelve a foglalkoztatást.

A dinamikus és modern gazdaság részét jelentik egyrészt a hagyományos gazdaságélénkítési eszközök (a kis- és középvállalkozók ösztönzése K+F+I tevékenységre és a vállalkozások általános élénkítése ipari parkok fejlesztésével, befektetők vonzásának növelése) mellett a hálózatosodás elősegítése, a klaszteresedési folyamat erősítése. Különösen nagy hangsúlyt kell helyezni a körforgásos gazdaság dinamizálására, a kék és zöld gazdaság fejlesztésére.

Átfogó cél 2 (Á2)

Hatékony és fenntartható szolgáltatások és közigazgatási funkciók erősítése a megye társadalmának életminőségének, képzettségi szintjének, összetartozásának erősítése érdekében

Hajdú-Bihar megye társadalmi és gazdasági térszerkezetének két sajátossága, hogy a megye központjának hatóereje egyszerre jóval túlterjeszkedik a megye határain, ugyanakkor több esetben térszervező funkcióit csak részben képes egységes rendszerben ellátni a megye minden települése felé.

Ennek fő oka, hogy a Debrecen – különösképp elmúlt húsz éves – fejlődése során egy olyan regionális rendszer központjaként határozza meg magát a globalizálódó társadalmi-gazdasági térben, amely képes a nemzetközi hálózatokba való bekapcsolódásra, képes a globális társadalmi-gazdasági kihívásokra – gyorsan és rugalmasan – reagálni, s képes a nemzetközi rendszerek igényeihez is igazodva, megőrizve sajátosságait megfelelő életminőséget és környezetet biztosítani a lakosság és a vállalkozások számára. Ugyanakkor az ezen sajátosságait támogató feltételeket is folyamatosan korszerűsíteni szükséges. Ennek során pedig figyelemmel kell lenni arra, hogy a megyeszékhely nem maradhat egy elszigetelt térben a tőle el-/lemaradó vonzáskörzete mellett.

Az emberi életminőség javításának egyik alapfeltétele és egyben a fenntartható gazdasági és szociális fejlődés meghatározó tényezője a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása. Az életminőség javulásában az Európai Unió szinthez való felzárkózást kell elérni, ezzel együtt az egyes területek közötti kohéziót erősíteni.

Ezért átfogó célként kell kezelni a jövőkép elérése érdekében, hogy a közigazgatási és (köz)szolgáltatási rendszerek, a társadalmi élet kereteinek korszerűsítésével vagy újak létrehozásával a megye társadalmi életminősége mindenképpen javuljon. Ennek elemeiként az egészségügyi viszonyok és életkilátások erősítését, a képzettségi szint és a tanulási készségek, valamint a társadalmi összetartozást segítő készségek javítását kell előtérbe helyezni. Ezen elemek figyelembe vételével olyan beavatkozások fogalmazhatók meg, amelyek a települési és társadalmi rendszer minden szintjén, az adott szint lehetőségeinek megfelelően, a képességek figyelembe vételével érnek el előrelépést.

2.5.3. Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében

Átfogó cél 3 (Á3)

A megye adottságaira építve a társadalom és a környezet harmonikus együttélésének megteremtése és megőrzése 2030-ig a globális klímaváltozás kihívásai ellenére is, a környezeti elemekkel való hatékony gazdálkodással

A megye természeti értékei és a rájuk épülő társadalmi, gazdasági struktúrák, valamint az épített környezet elemei egy sok évszázadon át zajló szinergikus fejlődés eredményei. A jelenlegi trendek alapján a globalizáció és a klímaváltozás kihívásai a közeljövőben veszélyeztethetik ezt a rendszert. A társadalom adaptációs képességének a növelése, lehetőséget biztosít a rugalmas, de aktív és innovatív alkalmazkodás érvényesítéséhez.

A harmonikus együttélésnek ki kell terjednie a települések bel- és külterületi tájhasználatára, a természeti és természetközeli területek ökológiai szolgáltatásainak a bővítésére, a mezőgazdaság hagyományokra építő, de újszerű, a klímaváltozásra adekvát választ adó és környezetbarát kék és zöld gazdaság formáinak az elterjesztésére. A vízérzékeny tervezésen keresztül paradigmaváltást kell kezdeményezni az agrár-környezetgazdaság és a településfejlesztés területén. Figyelembe kell venni a fejlesztések során a távlati vízbázisok védelmét. Fontos elem az energiahatékonyság javítása valamennyi szektorban, valamint a megújuló energiák decentralizált hasznosításának az elősegítése, illetve az erre és más helyi erőforrásokra építő és piacokra termelő zöld gazdaság létrehozása.

A legfontosabb részterület ugyanakkor az emberi életminőség és a humánökológiai egyensúly kialakítása, valamint stabilizálása a megye minden lakója számára, a kibocsátás minden formája esetében szem előtt kell tartani az egészségre gyakorolt hatásokat.

2.6. Stratégiai célok leírása

Hajdú-Bihar megye 2021-2027-es időszakra vonatkozó fejlesztésének stratégiai céljai két szinten kerültek meghatározásra annak érdekében, hogy mind a különböző tématerületek és ágazatok célirányos fejlesztései, mind a megye területi tagozódásának megfelelő speciális igényekre alapozott fejlesztések markánsan kiemelésre kerülhessenek. Az egyes célok ismertetését a cím után egy rövid összefoglalással nyitjuk, majd a cél tartalmának részletesebb kifejtése következik.

Ágazati Célok

2.6.1. Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve

Stratégiai ágazati cél 1 (S1)
A megye gazdasági versenyképességének tovább erősítése, innovatív megoldásokra, hálózatosodásra és infrastruktúra fejlesztésre építve

Az átfogó célok eléréséhez kiemelt stratégiai cél a megye gazdasági versenyképességének tovább erősítése innovatív megoldásokra, hálózatosodásra és infrastruktúra-fejlesztésre építve.

A foglalkoztatás növelése, magasabb minőségű munkahelyek létrehozása horizontális célkitűzés, ehhez a gazdaságfejlesztésnek elsőként és legnagyobb mértékben kell hozzájárulnia, ami a helyi vállalkozások fejlesztésével és vállalkozások betelepülésével teljesíthető. Ennek eléréséhez a nagyvállalatok támogatása mellett segíteni kell a kis- és középvállalkozások támogatását, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítését és a társadalmi vállalkozások létrejöttét, fejlődését. Ez megköveteli az infrastrukturális hátrányok felszámolását is, ipari zöld- és barnamezős területek fejlesztését. A fentiekén túl a vállalkozások működését segítő infrastruktúrák, mint pl. ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése, a vállalkozások együttműködését segítő konstrukciók, mint pl. klaszterek támogatása kell, hogy hangsúlyos legyen.

A versenyképesség növelésének egyik fő eszköze a megkezdett ipari beruházásokkal a megyében megjelenő feldolgozóipari és gépipari kapacitások bővítése és új ágazatok vonzása a megyében meglévő adottságokra alapozva. A globális versenybe való bekapcsolódás másik kulcsterülete az egészségipar további fejlesztése és új beruházások létrehozása, akár a gyógyszeripar, akár az egészségmegőrzéshez és –helyreállításhoz kapcsolódó ágazatokban. Mindehhez szükséges a befektetési környezet javítása és a vállalatok közötti együttműködés

szintjének emelése (megyei értékláncok összekapcsolása). A megye gazdaságában tradicionálisan meghatározó szerepet tölt be a mezőgazdaság. A nemzetközileg versenyképes, egészséges élelmiszerek előállításához magas minőségű élelmiszeripari feldolgozóiparnak kell csatlakoznia egy komplex rendszer keretében. A klímabarát (szállítási útvonalakat lerövidítendő) gazdaság kialakítása érdekében továbbra is támogatni kell a minőségi helyi termékek előállításának és kereskedelmének ösztönzését. Emellett szükséges a mezőgazdaság termelési feltételeinek javítását célul kitűzni.

A Debrecen és térsége turisztikai térség, mint nemzetközileg is ismert turisztikai desztináció Debrecen, Hajdúszoboszló és a Hortobágy-Tisza-tó turisztikai és logisztikai (repülőtér) kínálathoz kapcsolódva fejlesztendő. Vizsgálni kell továbbá a nemzetközi turisztikai potenciállal bíró területek és települések fejlesztésének megindítására vonatkozó lehetőségeket a Kelet-Magyarország és a határon átnyúló területek turisztikai rendszeréhez kapcsolódva, az épített és természeti környezet megőrzésével. A helyi jelentőségű turisztikai értékek fejlesztése fontos, elsősorban a helyi identitástudat megőrzése érdekében. Külön figyelmet kell fordítani az aktív és a szelíd turizmus fejlesztési lehetőségeire, turisztikai hálózatok (pl. kerékpárutak, túraútvonalak, lovastúra útvonalak, stb.) kialakítására és fenntartására.

Debrecen helyzetéből adódóan kiemelt területként kell kezelni, korábban az egészségügyi ellátásban nyújtott regionális szerepe volt definiált, de a gazdaság – fentebb is említett – diverzifikációjával, a szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétellel ez egyre inkább kibővül. A város tudás- és kulturális gazdaságának fejlesztése kiemelt cél kell, hogy legyen. Debrecen üzleti turizmus tekintetében szintén fontos célpont ma már a Kárpát medencében, a repülőtér és a meglévő turisztikai infrastruktúra folyamatos modernizációjával ezt erősíteni kell.

A stratégiai célok tartalmától függetlenül a dinamikus gazdaságfejlesztéssel együtt a megye helyzetéből adódóan támogatni kell a térszerkezeti vonalak mentén a vonalas infrastruktúra fejlesztését (autópályák, fő vasúti és közúti útvonalak).

A megye gazdaságfejlesztésében a dinamizálás – a megye kétarcúsága miatt – egyszerre jelent felzárkóztatást és versenyképesség fokozását. A hátrányos helyzetű térségekben a megfelelő kompetenciák elérésére irányuló képzésekre épülő vállalkozások (alacsonyabban képzett munkaerőt foglalkoztató) megtelepedésének segítése fontos feladat kell, hogy legyen. Ugyanakkor a megnövelt minőségű munkahelyek teremtésével a foglalkoztatás minőségi bővítése is szükséges.

Stratégiai ágazati cél 2 (S2)

A megye gazdasági fejlődését támogató humánerőforrás fejlesztése (oktatás, szakképzés fejlesztése és öngondoskodó közösségi szemlélet erősítése)

A megye társadalmának helyzetét jelző mutatók az országos átlag feletti, ugyanakkor jelentősen polarizáltak a megye térségeit, településeit illetően. A Debrecenben és a nagyobb városokban jellemző kedvező adatok és folyamatok mellett – elsősorban – a kistelepüléseken és a megye keleti és déli területein nagy elmaradások tapasztalhatók. Ezért a megye fejlesztésének egyik célja a humánerőforrás minőségének és képességeinek megfelelő fejlesztését kell, hogy szolgálja, mert ennek elmaradása idővel a gazdasági és a környezeti fejlődés akadályává válik.

A cél keretében meg kell találni azokat a megoldásokat, amelyek egyszerre segítik a Debrecen és a hozzá kapcsolódó településeken és a hátrányos helyzetű térségekben élők alkalmazkodását és készségeik fejlesztését.

A társadalmi kohézió erősítéséhez, a leszakadó területek és társadalmi rétegek felzárkóztatásához olyan megyei viszonyok kialakítása szükséges, amelyek hosszú távon a lehető legszélesebb – cselekedni akaró – társadalmi rétegek számára biztosítják a társadalmi és a gazdasági életben való részvétel alapfeltételeit, illetve megteremtik az egyén számára a társadalmi és földrajzi mobilitási lehetőségeket, a kommunikációs akadálymentesítést. A társadalom stabilitása, működőképessége az alapvető szociális és egészségügyi ellátások, képzési feltételek biztosításán túl magában foglal olyan értékeket is, mint a kulturális hagyományok és sokszínűség elismerése valamint az esélyegyenlőség biztosítása.

Bár nagy mennyiségű szabad munkaerő nem áll rendelkezésre megyei szinten, de a megyében a munkaerő-bázis összetételére számos probléma jellemző. Egyrészt még az országos átlagnál fejlettebb Debrecenben és környékén sem az igényeknek megfelelő a szakképzett és a gazdasági fejlesztésekbe bekapcsolódni tudó munkavállalók száma, így itt a szakképzettség növelése kiemelt feladat. Másrészt a képzettségi színvonal a megye vidéki térségeiben elmarad az országos átlagtól, s a kvalifikált szakemberek jelentős része – megfelelő munkahelyek hiányában – elhagyja a térséget. Ezt tetézi, hogy a vidéki térségekben nagy számban élnek halmozottan hátrányos helyzetű lakosok, a szegregált társadalmi csoportok aránya pedig országos összehasonlításban is jelentős. Ezeken a területeken sokszor az alapvető készségek kialakítása, fenntartása jelenik meg elsődleges célként, – a humánerőforrás fejlesztés megalapozásához.

Miután a jövedelmi színvonal az országos átlag alatti, valamint magas – a megyében súlyos szociális terheket jelentve – az eltartottak aránya, magas a nem piaci szférában foglalkoztatottak aránya, ezért az előre tervező öngondoskodás készségének és a gondoskodó helyi közösségek eszközeinek megerősítése, kiépítése fontos célként jelenik meg, ami a

felgyorsuló globális társadalmi-gazdasági változások tükrében a fejlődés egyik alapvető kulcsa. Ennek része kell, hogy legyen az egyéni motivációs szint növelése, akár az elérhető példák, modellek bemutatásával, amellyel segíteni lehet a munkaerőpiacon való előrelépést és a keresleti és kínálati oldal közti kapcsolódást.

A cél keretében azt is el kell érni, hogy a régió lakossága hosszabb, egészségben eltöltött életet tudjon megélni, fizikális és mentális egészségi állapota javuljon. Az egészségi állapot javítása a társadalmi tőke növelése révén az elmaradott térségek felzárkóztatásának és a versenyképességnek is záloga.

A humánerőforrás-bázis megerősítéséhez ugyanakkor kedvezőek a feltételek: az alap- és középfokú oktatási rendszer bár kissé heterogén, de stabil és magas színvonalú képzést képes biztosítani, amelynek megőrzése és a fejlesztése nem maradhat el, ezt minőségbiztosítás révén lehet biztosítani. Ráadásul a minőségi tényezők szempontjából viszont már igen jelentős differenciák tapasztalhatók, különösen a kistelepüléseken kedvezőtlenek a feltételek, az oktatási, sport, szociális és egészségügyi intézmények infrastruktúrája sok helyen fejlesztésre szorul.

A társadalmi különbségek növekedése és egyes társadalmi csoportok elszegényedésének folytatódása olyan negatív tendencia, amelynek elkerüléséhez konkrét lépések megtételére van szükség, fontos tehát a hátrányos helyzetű rétegek helyzetének további átfogó javítása (felzárkóztató oktatás (óvodás kortól kezdve), motivációs programok, szociális foglalkoztatás, szociális lakás- és földprogram, közmunka-program, idősök ellátásának fejlesztése).

A megye a művelődés, a kultúra, a kulturális, szellemi, épített és tárgyi örökség, valamint a szellemi élet területén az ország tekintélyesebb térségei közé sorolható, a kultúra és a közművelődés területén jelentős eredményeket produkál. Ezek megőrzése, terjesztése, a társadalom kohéziójának növelésén keresztül is szolgálja a humánerőforrás rugalmasságának növelését.

2.6.3. Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében

Stratégiai ágazati cél 3 (S3)

Az energiahatékonyság, valamint a megújuló energiák használatának erősítése, illetve a társadalmi alkalmazkodást elősegítő programok támogatásának biztosítása

Az energiafogyasztás legnagyobb részéért az épületállomány használata felelős. A korábbi fejlesztési ciklusokban már megyszerte elindultak azok a programok és projektek, amelyek célja a köz- és magán tulajdonban lévő épületek energiahatékonyságának a javítása, illetve megújuló energiaforrások alkalmazásának a bővítése volt. A program folytatása szükséges, különösen a megye déli és délkeleti, határ menti területeinek épületállomány korszerűsítésére, hisz az itt élő lakosságot helyzetéből adódóan fokozottan érintik a

klímaváltozás hatásai. Az épített infrastruktúra esetében messzemenően figyelembe kell venni a megyei üvegházgáz kibocsátási vállalásokat, így tömegessé kell tenni a lakásállomány energiahatékonsági felújítását, valamint a megújuló energiák hasznosítását.

A középületek (önkormányzati épületek, oktatási, egészségügyi, egyházi, és sportlétesítmények) felújítása, megújuló energia használatuk növelése a példamutatáson keresztül szemléletformáló hatással bír, ösztönözheti a lakossági beruházásokat is. A zöld gazdaságra való igazságos átmenet (just transition) biztosításával a hátrányos helyzetű térségek és lakosság számára is elérhetővé kell tenni a környezetbarát technológiákat.

Lehetőséget jelent a megyében létező geotermikus erőforrásoknak a működő távhő rendszerekben történő felhasználása, a termálvíz kutakból kitermelhető kisérógáz kitermelése, illetve a távhő rendszerek okos mérőkkel történő felszerelése a hatékonyság és a szemléletformálás jegyében. Fontos feltétel, hogy a geotermikus energia hasznosítás fejlesztése során annak hosszú távú fenntarthatósága biztosítható legyen. A meglévő távhőrendszerek korszerűsítése mellett meg kell vizsgálni a kisebb településeken létrehozható rendszerek megvalósításának a lehetőségét is.

A napenergia hasznosításának feltételei kifejezetten jók, ennek módja a háztartási méretű, illetve nagyobb naperőművek építése lehet.

Az energiafelhasználás és az üvegházgázok kibocsátásának másik jelentős szektora a közlekedés. Itt törekedni kell a közösségi közlekedés fejlesztésére, illetve a környezetbarát egyéni közlekedési módokat (gyalogos és kerékpáros), az intelligens közlekedés alternatív hajtásláncok terjedésének elősegítésére, valamint népszerűsítésére. Ezeknek a lépéseknek a hatékony megvalósítása esetén 2030-ra Hajdú-Bihar megyében megvalósulhat a nulla üvegházgáz kibocsátású közösségi közlekedés.

A klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás a lakosság széles körei számára jelentenek nehézséget, így ezen lépések támogatása nélkülözhetetlen

2.6.4. Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások

Stratégiai ágazati cél 4 (S4)

A lakosság mindennapi életét és a gazdaság versenyképességét segítő energiahatékony, a környezetet kevésbé terhelő, modern és fejlődő infrastruktúra megteremtése és a hozzáférés lehetőségeinek javítása

A Hajdú-Bihar megyei fejlesztési célok megvalósításának szükséges – de nem elégséges – előfeltétele a különböző infrastrukturális hálózatok elemeinek megfelelő minőségű kiépítése. Ezek közül már a korábbi fejlesztési szakaszokban is prioritás volt a közlekedési rendszer elemeinek fejlesztése. 2030-ig javítani szükséges elsősorban a járásközpontok elérhetőségét.

A korábban megkezdett gyorsforgalmi úthálózat fejlesztések befejezése mellett az alacsonyabb rendű utak fenntartása és minőségének javítása nemcsak az életminőség emelésében, de a helyi gazdaság fejlesztésében is fontos szerepet játszik. A települési belterületi utak között kiemelt prioritással kell kezelni a szilárd útburkolattal még nem rendelkező szakaszokat. A korszerű kötőtpályás közlekedési formák szerepét a jelenlegihez képest emelni kell a várostérségi viszonylatokban. Külön figyelmet kell fordítani a határmenti települések Románia felé történő összeköttetéseire. A Debreceni Repülőtér előző szakaszokban megvalósított fejlesztése mellett fontos a jövőben a további programelemek megvalósításának a támogatása is.

A klímaváltozás hatásai elleni cselekvés fontos terepe az alternatív közlekedési módok lehetőségeinek a bővítése, ami kiterjed a közösségi, a kerékpáros és gyalogos közlekedésre, de az alternatív meghajtású járműveket segítő speciális infrastrukturális elemek, valamint intermodális csomópontok létesítésére is.

A közlekedésen túl a közüzemi és távközlési infrastruktúra hiányzó elemeinek pótlására, valamint az IT hálózatok esetében az elérhető legjobb hálózati technológia innovációs versenyelőnyt jelentő minél korábbi kiépítésére is törekedni kell, így a megye számos vállalkozása képessé válik a globális virtuális térben való működésre. A köztisztviselők és a vállalkozások internetre való csatlakoztatása mellett a lakosság legszélesebb köreinek is biztosítani kell a digitális jóléti szolgáltatásokat.

A gazdasági fejlődés bővítésének speciális feltétele az ipari parkok infrastrukturális fejlesztése, hogy azok optimális telephellyé váljanak nagyobb és speciális igényű cégek számára is. Az ipari parkokba történő betelepülésekhez komoly marketingtevékenységre van szükség.

2.6.5. Élhető és éltető települések

Stratégiai ágazati cél 5 (S5)

A táji és a társadalmi tradíciókhoz igazodó, stabil és gazdaságilag is fenntartható települési közösségek kiépítése/erősítése, társadalmi integráció segítése

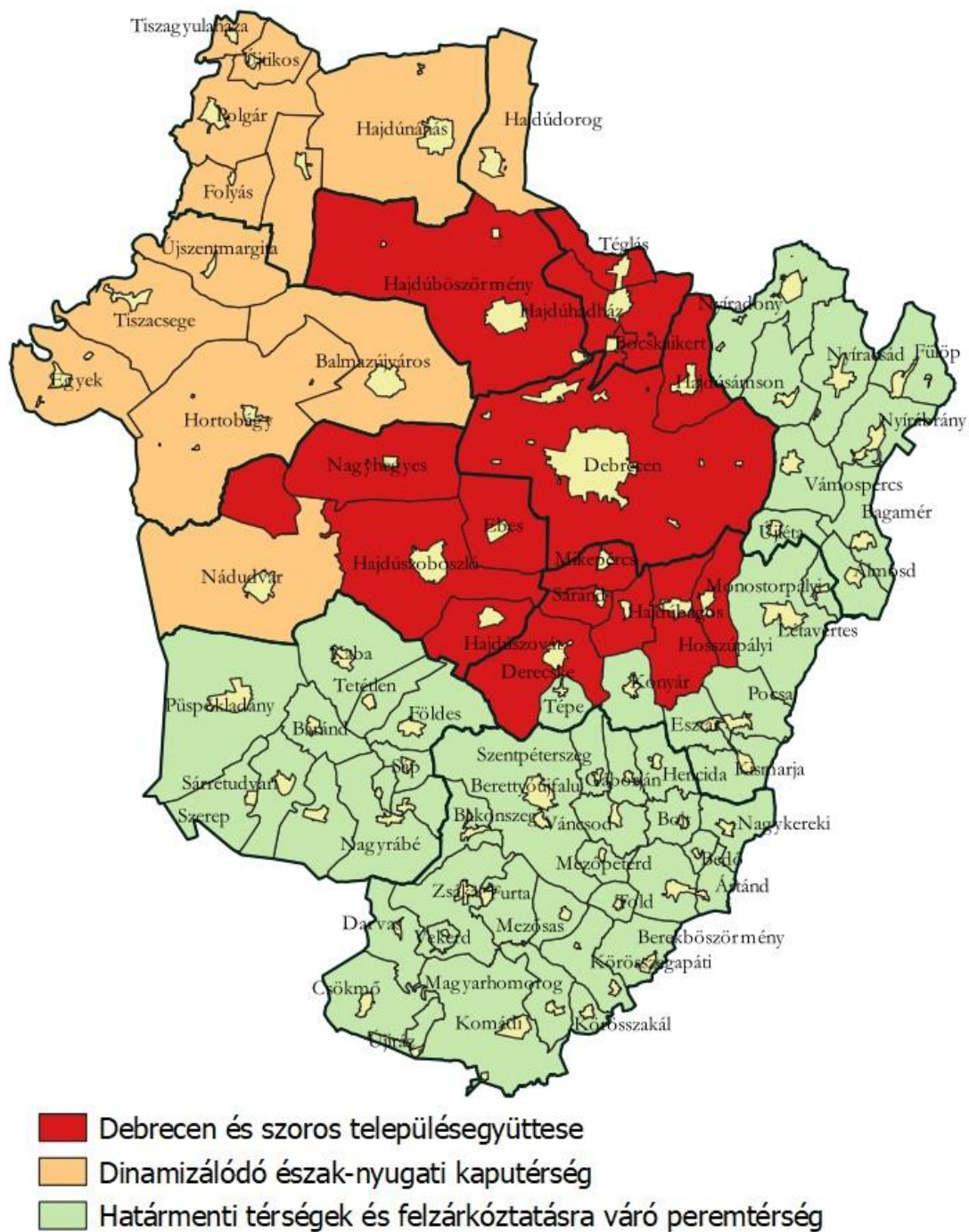
A zsugorodó vidéki települések évtizedek óta szenvedik el a közösségeik leépülését, a népesség fogyását és a gazdaság teljesítőképességének a csökkenését. A megye gazdaságának fejlődése, illetve a munkahelyteremtés akkor lesz igazán sikeres, ha a folyamat inkluzivitása biztosított, azaz a különböző szempontok miatt hátrányos helyzetű társadalmi csoportok is bevonásra kerülnek. A széleskörű fejlesztések biztosítéka a helyi közösségek megerősítése, az integráció megerősítése. A lehető legszélesebb partnerség (önkormányzatok, civil szervezetek, for-profit szervezetek, lakosság) települési és térségi szintű kialakítása olyan rejtett erőforrásokat képes mobilizálni, amelyek sikerre vihetik más ágazatok fejlesztési programjait is. Ehhez törekedni kell a vidékfejlesztési LEADER és a városfejlesztési CLLD

kezdeményezések helyzetbe hozására, hatékonyságuk növelésére, valamint a közöttük lévő kapcsolatok megszervezésére. A különböző települési és térségi programok ugyancsak hozzájárulhatnak a belső kohézió növekedéséhez.

Hajdú-Bihar megyében már az előző évtizedekben számos jó példa jött létre a vidéki térségekben, de a városokban is. A 2021-2027-es szakaszban ezeknek, a korábban működő közösségeknek a támogatása elengedhetetlen. Rajtuk keresztül olyan, innovatív projektek és programok támogathatók, amelyek a fővonalú pályázatok árnyékában csak ilyen formában kapnak lehetőséget.

Területi Célok

A helyzetfeltárásban bemutatott megyei térszerkezet alapján, illetve a megye településeinek környezeti, társadalmi-gazdasági helyzete és adottságai alapján három jól elkülöníthető területi sajátosságokkal és fejlesztési igényekkel jellemezhető egység írható le a megye területén. A meghatározás másik fontos alapja a kedvezményezett járások lehatárolásáról szóló kormányrendelet volt. Ezek alapján az alábbi három – részben még tovább bontható – területi cél került lehatárolásra, amelyek területi képét a lenti ábra mutatja.

2.6.6. Debrecen és szoros településegüttese

Stratégiai területi cél 1 (T1)
 Debrecen, az életerős város és agglomerációja, mint a Kárpát-medence keleti fővárosa

Debrecen és a városhoz legszorosabban kapcsolódó települések jelentik a megye magterületét, amely a megyeszékhely tudás- és technológiagazdag gazdaságára és sokoldalú

szolgáltatási szerepére alapozva a megyénél jóval nagyobb területi egység központjaként működik. A megye fejlesztésének céljai csak egy jól működő, a központ és a térségét jelentő települések szerves és természetes kapcsolatainak megteremtésével és fejlesztésével érhetőek el. Ezért Debrecen és környékének fejlesztése (figyelemmel a megye többi településének érdekeire is) az egész megye fejlesztésének kulcsa lehet.

A Debrecen 2030 programban megfogalmazott kitörési pontok, fejlesztési célok és beavatkozások megvalósítása, azok térségi hatásainak kihasználása elsőrendű érdeke a megyének is.

Ennek megfelelően a város és agglomerációjának kapcsolatában elő kell segíteni a munkaerő mobilitását az elővárosi közlekedés megerősítése révén, kapcsolódva a megyei igényekhez, amely javíthatja Debrecen, mint intézményi központ esetében a közszolgáltatásokhoz, oktatáshoz, valamint a munkalehetőségekhez való hozzáférést is. Emellett hatékonyabb és nemzetközi szinten is versenyképes egészségügyi rendszer kialakítására is törekedni kell.

A vállalkozás- és kutatás-fejlesztés területén a fejlesztési intézményrendszer hatékony, párhuzamosságoktól mentes átgondolására, átalakítására van szükség, ahol az intézmények összefogásra épülő hálózatot hoznak létre. A fejlesztési intézményrendszer a legtöbb esetben Debrecenből is el tudja látni a feladatát, például export- és befektetés-ösztönzés területén a megyei ipari területek és a megyei vállalatok összefogása is szükséges.

A terület természetes, funkcionális adottságai alapján két jól elkülöníthető részre osztható, amelyek alcélként értelmezhetők:

- Dinamizálódó régióközpont (Debrecen városa)

Debrecen Magyarország egyik kiemelkedő gazdasági potenciállal rendelkező városa, a tudás és az innováció hazai központja. Oktatási, gazdasági, kulturális teljesítménye alapján dinamikusan fejlődő, országhatárokon átívelő kapcsolatokkal rendelkező megyeszékhely, többszintű régióközponti funkciókat ellátó európai középváros.

Az ország második, az Alföld legnagyobb városa, már évtizedek óta kiemelkedő funkciógazdaságú, urbánus hatásait az egész régióra kiterjesztő, vitathatatlan erejű regionális központ, amelynek fejlődése kulcsfontosságú a megye fejlesztését illetően.

- Szorosan agglomerálódó települések

Az elmúlt évtizedekben Debrecen körül is egy fokozatosan agglomerálódó térség alakult ki, amely kezdetben megyeszékhelyekből kitelepülő lakosság, a későbbiekben pedig a

gazdasági tevékenységek elsődleges célterületévé vált¹. Ezek a térségek központjaikkal, egységes gazdasági, munkaerőpiaci teret alkotnak.

Debrecen agglomerálódó térségének települései: Bocskai kert, Derecske, Ebes, Hajdúbagos, Hajdúböszörmény, Hajdúhadház, Hajdúsámson, Hajdúszoboszló, Hajdúszovát, Hosszúpályi, Mikepércs, Monostorpályi, Nagyhegyes, Sáránd, Téglás.

A megyeszékhely és környezetén kívüli települések esetében az elhatárolás szempontja elsősorban a táji adottságokon, a közlekedési és szervezeti viszonyokon alapuló komplex társadalmi-gazdasági-ökológiai fejlettségi rendszer és az erre építhető fejlesztési sajátosságok lehetnek, ezek alapján az alábbi területek elkülönítése javasolt (igazodva a hátrányos helyzetű járások lehatárolásáról szóló jogszabályi keretekhez is).

2.6.7. Dinamizálódó észak-nyugati kaputérség

Stratégiai területi cél 2 (T2)

A Hajdúság, Hortobágy és Tisza-mente táji- és települési adottságaira és közlekedési kapcsolataira épülő dinamizálódó transzferzóna

A megye északnyugati részén elhelyezkedő – a 290/2014. (XI. 26.) Korm.rendelet szerint – kedvezményezett járások kapu szerepet töltenek be. A gyorsforgalmi úthálózat segítségével a térség – különösen a központi funkciókkal rendelkező települések – elérhetősége jelentősen javult.

A térség járásközponti és egyéb városi jellegű települései nemcsak adminisztratív, de társadalom- és gazdaság szervező szereppel is bírnak a saját vonzáskörzetükben.

Gazdasági jelentőségüket az adja, hogy jó néhány nagyobb, jelentős növekedési potenciált mutató cég rendelkezik itt székhellyel, illetve telephellyel. A munkaerő-felszívó képességük így megvan, ugyanakkor támogatni kell ezeket az egységeket, hogy a megyeszékhely árnyékában a továbbiakban is képesek legyenek a fejlődésre. Ennek érdekében lehetőséget kell biztosítani a potenciális beszállítói láncok, hozzáadott érték partnerségek kiterjesztésére a különböző ágazatokban (élelmiszeripar, könnyűipar, energetika, járműipar, turizmus stb.). El kell érni, hogy valamennyi térségben körvonalazódjon az a speciális helyi termék paletta, amelyre stabil térségi brand-ek építhetők, így lehetőség legyen a stabil, autochton gazdasági fejlődésre.

A hagyományos iparágakon túl ki kell terjeszteni ezekre a térségekre az internet-alapú gazdaság (pld. elektronikus kereskedelem) működését, így a cégek megjelenhetnek a globális

¹ Az itt felsorolt települések a megyeszékhelyhez képest legfeljebb 25 perces közúti elérési idővel jellemezhetők, a legutóbbi népszámlálás adatai alapján az eljárók aránya a teljes népességből nagyobb, mint 8% vagy több, mint 1000 fő (ez jelzi a központtal való erőteljes kapcsolatot).

piacon is. A munkaerő-igények biztosítása érdekében folytatni kell a már korábban elindult duális szakképzési partnerségek bővítését és kiterjesztését. A kisebb vállalatok számára a potenciális tereptanárok képzésének biztosítása fontos feladat.

A térség települései olyan munka- és lakóhelyeket kell, hogy biztosítsanak ahová az innen elszármazott fiatalok hazatérhetnek és életüket biztos alapokon indíthatják el.

A gazdaságon túl a helyi központok elérhetőségének, megfelelő humán és műszaki infrastrukturális fejlesztésének a biztosítása elengedhetetlen. A klímaváltozás várható negatív egészségügyi és közegészségügyi hatásainak tompítására az egészségügyi, illetve szociális intézmények fejlesztése, a helyi szakképzett személyzet biztosítása létkérdés.

A térség, a fejlesztéseket megalapozó adottságok alapján két részre osztható, alcélként értelmezhető úgymint:

- Erősödő északnyugati kapu térsége: A két szomszédos megyeszékhely, illetve az országos jelentőségű M35/M3 útvonalak közelségét kiaknázva a meglévő adottságokra (mezőgazdaság, élelmiszeripar, energiatermelés, turizmus) alapozva a térség Hajdú-Bihar megye egyre inkább dinamizálódó területi egységévé válik. Az érintett települések: Görbeháza, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Polgár, Tiszagyulaháza, Újtikos
- Helyi természeti és kulturális potenciálra alapozott fejlesztések térsége: A Hortobágy és a Tisza vonzásában elterülő térség települései a természeti és kulturális értékek megőrzésével, illetve fenntartható hasznosításával jelentős fejlesztések színterei lehetnek a helyi mezőgazdasági, élelmiszeripari és kézműipari termékek előállítására, illetve a szelíd és aktív turizmus területén. Az érintett települések: Balmazújváros, Egyek, Folyás, Hortobágy, Nádudvar, Tiszacsege, Újszentmargita

2.6.8. Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség

Stratégiai területi cél 3 (T3)

A határmenti térségek, mint a hosszú távú fejlődéséhez szükséges nemzetközi kapcsolati pontok a felzárkóztatásra váró peremterületek

Hajdú-Bihar megye egyes területeinek, különösen a hátrányos helyzetű vidéki kistelepüléseknek az elmúlt időszakban az elöregedés, elvándorlás és elszegényedés problémájával kellett szembenézniük. Különösen igaz ez a határmenti térségre, melyet Hajdú-Bihar megyében a gazdasági fejlesztés és a településközi kapcsolatok miatt érdemes kiemelni. Fontos cél ezeknek a folyamatoknak a kezelése, olyan biztonságos, gazdaságilag életképes és élhető környezet fenntartása, amely megőrzi a megye ezen területeinek értékeit. A fentebb említett rendelet szerinti komplex programmal fejlesztendő járások. Hajdú-Bihar megyében területileg jól elkülöníthetők, a megye keleti (határmenti), valamint déli részén

koncentrálódnak és kapcsolódnak egymáshoz. Ezen térségek külön programokkal történő kezelése, speciális beavatkozások megfogalmazása elengedhetetlen.

A térség, a fejlesztéseket megalapozó adottságok és a földrajzi fekvés alapján három térségre osztható, úgymint:

- Ligetalja-Érmellék térsége: A Debreceni agglomerációs gyűrű árnyékában, de annak kedvező hatásait (közeli munkahely és szolgáltatások) és a határmenti fekvés erősödő transzfereket egyre inkább kihasználni képes terület. A természet adottságok jó alapot teremtenek a turizmus erősítésére. Települései: Álmosd, Bagamér, Esztár, Fülöp, Kismarja, Kokad, Létavértes, Nyírábrány, Nyíracsad, Nyíradony, Nyírmártonfalva, Pocsaj, Újléta, Vámospércs.
- Bihari térség: A határmenti fekvés felerősödő transzfer szerepe és helyi gazdaság szerepének felértékelődése erősíti az itt élők identitását, amely az egyébként számos társadalmi-gazdasági problémával küzdő térségben hozzájárul a népességmegtartó erő növekedéséhez. Települései: Ártánd, Bakonszeg, Bedő, Berekböszörmény, Berettyóújfalu, Biharkeresztes, Bojt, Csökmő, Darvas, Furta, Gáborján, Hencida, Komádi, Konyár, Körösszakál, Körösszegapáti, Magyarhomorog, Mezőpeterd, Mezősas, Nagykereki, Szentpéterszeg, Tépe, Told, Újiráz, Váncsod, Vekerd, Zsáka
- Sárreai térség: a Sárreai térsége, ahol 3 város mellett több közepes és kis lélekszámú község egészséges viszonya figyelhető meg, a térszerkezeti tengely erősödése (M4, vasútvonalak) lehet a leszakadás megakadályozásának záloga. Települései: Báránd, Bihardancsháza, Biharnagybajom, Bihartorda, Földes, Kaba, Nagyrábé, Püspökladány. Sáp, Sárreaiudvari, Szerep, Tetétlen.

2.7. Horizontális elvek és célok

Hajdú-Bihar megye 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fejlesztéséhez kapcsolódóan olyan horizontális elvek és célok kerültek meghatározásra, amelyeket a fejlesztési időszak minden egyes támogató eszközében (azaz minden beavatkozás során) szükséges figyelembe venni.

A megye horizontális elvei olyan témákat támogatnak, melyekhez nem kerültek meghatározásra konkrét célértékek, nem került hozzárendelésre célállapot, de figyelembe vételük elengedhetetlen Hajdú-Bihar megye célrendszerének teljesüléséhez.

A horizontális célok túlmutatnak a horizontális elveken és konkrétabbak, hiszen a célállapothoz mérhető célérték is meghatározásra kerülhet. Ezen célértékek forrása elsősorban a Központi Statisztikai Hivatal adatközlése.

2.7.1. Horizontális elvek

2.7.1.1. Innovációvezérelt megoldások kialakítása, integrálása a fejlesztésekbe

A megye gazdasági, oktatási, kutatás-fejlesztési és társadalmi folyamatainak erősítésében kiemelkedően fontos az innováció és a tudás szerepének felértékelődése. Az innovációs szemlélet integrálása a gazdasági és társadalmi folyamatokba nem csak elvi szinten, hanem célként, valamint beavatkozásként is megjelenítésre kerül, hiszen a jól képzett és kreatív ember a legfontosabb erőforrása a gazdasági fejlődésnek. Az elv alkalmazásával a megye K+F mutatóinak hatása kiterjed a gazdaság, a környezet és a társadalom más vetületeire is.

E folyamatok egyrészt az oktatási rendszerhez, üzleti folyamatokhoz, másrészt a lakosság és elsősorban a fiatalok szemléletváltásához, az innováció társadalmi elterjesztéséhez kötődnek, e területeken kell alkalmazni. A gazdaság fejlesztése kapcsán a cirkuláris gazdaság fejlesztésére irányuló elérhető legjobb technológia, újrahasznosító, újra felhasználó, környezetbarát technológiák alkalmazása járul hozzá ezen elv teljesüléséhez.

2.7.1.2. Belső közösségi erőforrások mobilizálása - A helyi közösségek önszerveződő képességére és hagyományaira való építés erősítése

A megye hagyományosan létező helyi közösségei fontos erőforrást jelentenek a legkülönbözőbb szférákban zajló fejlesztések támogatására a társadalmi tőke akkumulációján, a részvételre alapuló irányítás (participatory governance) elvének képviselőjén keresztül. A szubszidiaritás feltételezi a helyi fejlesztések iránt elkötelezett, cselekvőképes, önálló döntésre képes és hajlandó közösségek létét, amelyek a kihívásokat hatékonyan és eredményesen tudják kezelni. Ennek a rendszernek a lehetőségeit a magyar

Alaptörvény is biztosítja. A közösségek alapelemeit jelentő családok megerősítése így fontos horizontális elv. A magasabb szintek, úgymint a civil és egyházi szervezetek, gyülekezetek, a települési önkormányzatok, valamint az alulról építkező térségi együttműködések helyzetbe hozása, a jelenleginél aktívabb szerep biztosítása ugyanakkor ugyancsak fontos.

A térségi együttműködésen alapuló LEADER-típusú helyi akciócsoportok, illetve a városokban működő CLLD csoportosulások számára fontos a fejlesztési erőforrások önálló elosztásának a lehetősége, az adminisztratív terhek csökkentése, illetve a közöttük lévő természetes földrajzi kapcsolatok alapján az együttműködési lehetőségek biztosítása.

A korábban is meglévő szociális (szegénység és kirekesztés), kulturális és hagyományőrző funkciók mellett ki kell használni a helyi közösségekben rejlő lehetőségeket a klímavédelemben, illetve a gazdaságfejlesztésben és a munkahelyteremtésben is.

2.7.1.3. Az életminőség javítása a társadalmi és környezeti kihívásokra reagálva

A társadalmi-gazdasági sikeresség és fejlődés egyik alapja a lakosság életminőségének javulása, hiszen ezáltal a térség humán erőforrását, a helyi fogyasztás bázisát és a megyéért és saját térségükért, településükért elkötelezett közösségeket alkotó emberek csoportját erősítjük. Ezért a fejlesztések során koncentrálni kell az életminőség fókuszba helyezésére, az azt fenyegető társadalmi és környezeti kihívások kezelésére.

Ezek közül társadalmi tekintetben a társadalom öregedése, azaz az idősebb korosztályok arányának növekedése az utóbbi évtizedek egyik meghatározó társadalmi jelensége. Az idősek sajátos élethelyzetére reagáló szolgáltatások és termékek támogatása kiemelt fontosságú. A szociális ellátórendszer felkészítése, az idősek igényeit figyelembe vevő beavatkozások, illetve az idősek tudására és tapasztalataira alapuló „ezüstgazdaságban” rejlő lehetőségek egyaránt fontosak a megye városi és vidéki térségeiben.

Egy másik társadalmi kihívás, a hagyományos közösségek erejének meggyengülése, az elmagányosodás jelensége, ezért a fejlesztések során törekedni kell közösségi kapcsolatok erősítését segítő beavatkozások előtérbe helyezésére.

A környezeti kihívások közül a klímaváltozáshoz és a karbonszegény tevékenységek való alkalmazkodás emelhető ki, amelyek nélkül nem képzelhető el a megye kívánt irányú fejlődése.

A fenti folyamatok természetesen Hajdú-Bihar megyére is vonatkoznak, ezért az öregedő társadalom kihívásaira válaszoló és azokra megoldást kínáló beruházások előnyt kell, hogy élvezzenek a fejlesztések között.

2.7.2. Horizontális célok

2.7.2.1. *Foglalkoztatás javítása, magasabb hozzáadott értékű munkahelyek számának növelésével*

Jelen koncepció keretében megfogalmazott, s majdani Stratégiai Program keretében finanszírozott minden újonnan megvalósuló gazdasági célzatú beruházásnak, szolgáltatás-fejlesztésnek hozzá kell járulnia e horizontális célhoz, azaz új munkahelyeket kell teremtenie. E cél elérésének elsődleges előnyt kell jelenteni azon beruházásokkal szemben, amelyek e célhoz nem járulnak hozzá.

Nem tartoznak a cél hatálya alá azon fejlesztési, beruházási programok, melyek oktatási-nevelési, társadalom-fejlesztési, közszolgáltatási, közigazgatási, államigazgatási vagy szakigazgatási célokkal valósulnak meg.

A cél elérését a Hajdú-Bihar megyében foglalkoztatottak számának munkaképes korú lakosságra vetített arányának növekedése és a foglalkoztatottakon belül a magasabb hozzáadott értéket előállító ágazatok részesedésének növekedése mutatja, amelyhez a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Program közvetett módon képes hozzájárulni.

2.7.2.2. *Zéró kibocsátás felé - Az üvegházgáz kibocsátás csökkentése 2030-ig, és a zéró hulladék eléréshez szükséges intézkedések integrálása*

Az európai és hazai klímacélokhoz igazodva Hajdú-Bihar megye 2030-ra és 2050-re progresszíven növekvő léptékű üvegházgáz-kibocsátás csökkentést vállalt. E mitigációs cél elérését a stratégia iránymutatásai nyomán a legkülönbözőbb szektorokban érvényesíteni kell.

A középületek mellett a lakóépületek tömeges, komplex energetikai korszerűsítése (épületfelújítás, szigetelés, fűtéskorszerűsítés) elengedhetetlen. A közlekedési eredetű ÜHG-kibocsátás csökkentése a tömegközlekedés és a kerékpáros közlekedés fejlesztése, illetve az alternatív hajtású járművek terjesztése révén ugyancsak prioritás, ennek keretében 2030-ig megcélzandó a karbonsemleges megyei közösségi közlekedés megteremtése.

A Hajdú-Bihar megyében jó adottságú, megújuló energiaforrások – nap-, geotermikus energia és biomassa – felhasználási feltételeinek biztosítása és további részarányának növelése az energiatermelésben (pl. naperőműparkok létesítése, alternatív energiaforrások távfűtési célú hasznosítása által) további üvegházgáz megtakarítást eredményez.

A gazdasági szereplők – közöttük is kiemelten a nagyüzemi mezőgazdasági üzemek – kibocsátásainak csökkentését is el kell érni alternatív technológiák és módszerek (nitrogén műtrágya helyettesítése természetes trágyával, a kevesebb talajmozgatással járó technológiák, extenzív állattartás stb.) segítségével.

A hulladékgazdálkodáson keresztül is elérhető a mitigáció, ezért releváns a szelektív hulladékgyűjtési rendszerek kiterjesztése és az újrafeldolgozás, újrahasználat ösztönzése, illetve a csatornázottság növelése.

A természetes szén-dioxid nyelőkapacitás növelésére lehetőség van a megye területén. Ezen belül fontos az őshonos faállományok fenntartása, ugyanakkor kiemelten fontos az erdőfelújítások során a megfelelő fajválasztás, illetve a változó környezeti feltételeknek ellenállóbb állományok telepítése. Az állami területeken megvalósított erdőtelepítés mellett a magánerdők kiterjedésének növekedése is fontos szempont.

A korábbi időszakban is létező megyei prioritás, az alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés folytatásaként hosszabb távon a cél a gazdasági növekedésnek az üvegházgáz-kibocsátástól való függetlenítése kell, hogy legyen.

2.7.2.3. Minden új beruházásnál és fejlesztésnél biztosítva legyen a környezeti, pénzügyi és társadalmi fenntarthatóság

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió és Program tervezése és megvalósítása során folyamatosan szem előtt kell tartani a fejlesztések hatását a környezetre és a társadalomra, valamint a fenntartáshoz kapcsolódó finanszírozási kereteket. E horizontális célt a támogatott projektek darabszáma, valamint azon belül a környezeti, pénzügyi és társadalmi fenntarthatóság szempontjából vizsgált és értékelt projektek aránya mutatja be. Kiemelten fontos, hogy minden beruházás esetén biztosítva legyen a környezeti, pénzügyi és társadalmi fenntarthatóság vizsgálata.

A fenntarthatóság fő területei az alábbiak:

- Barnamezős beruházások támogatása előnyt élvez a zöldmezős beruházásokkal szemben.
- A korábbi – elsősorban európai uniós – fejlesztésekhez való kapcsolódás, azok eredményeinek felhasználása előnyt jelent az értékelésnél.
- Minden épület-korszerűsítéssel járó beruházásnál kötelező tartalmi elem az energetikai korszerűsítés (hőszigetelés, nyílászárócsere, fűtési rendszer korszerűsítése, stb.).
- A felszín alatti víz helyett a felszíni vízhasznosítás előtérbe helyezése, a távlati vízbázisok védelme.
- A mezőgazdasági területen történő elhelyezésre szánt nyers szennyvíziszap mennyiségének jelentős korlátozása, a lerakás helyett biogáz hasznosítás, komposztálás előtérbe helyezése.
- A termásvíz energetikai célú hasznosításakor szem előtt kell tartani a vízbázis védelmét, a felszíni befogadó vizek terhelésének csökkentését.
- A termásvíz turisztikai célú felhasználásakor olyan fejlesztések támogathatóak, ahol biztosítva van az elfolyó termásvíz hasznosítása (fűtési és vagy mezőgazdasági célokra).

- Az egyéb dokumentumokban megfogalmazott fenntarthatósági elvekkel összhangban fenntartható mezőgazdaság és természetvédelem.
- A beruházások megvalósítása során figyelembe kell venni a fényszennyezés csökkentésének lehetőségeit.

2.7.3. Fenntartható városfejlesztés, város-vidék partnerség Hajdú-Bihar megyében

A megyében a fenntartható városfejlesztés elsődleges célterülete Debrecen, amelynek vonzáskörzete az egész Hajdúságra kiterjed, de a megye határain túl is érezhető, nemzetközi kapuszereppel is rendelkezik. Húzó ágazataira építve a jövőbeli fejlesztésekkel még nagyobb jelentőségre tesz szert a nemzeti és nemzetközi térszerkezetben. Fejlesztése így az egész megyére kiterjedő jelentőséggel bír.

Az integrált városfejlesztés másik fő színtere Hajdú-Bihar megyében a közép- és kisvárosok csoportja. A megye településhálózatának specialitásaiból adódóan a városok egy részének nem alakult ki valódi vonzáskörzete, vagy az külterületi lakott helyek, tanyás térségek halmaza. Az integrált fejlesztések ugyanakkor ezekben az esetekben is indokoltak, hiszen leginkább alkalmasak a helyi közösség mozgósítására, a helyi szemlélet érvényesítésére és erőforrások mobilizálására. Ezek nélkülözhetetlenek a közösségfejlesztés, a klímaváltozás elleni küzdelem, a környezetvédelem és a helyi gazdaságfejlesztés területén. A közösség által vezérelt helyi fejlesztések (CLLD) valamennyi településtípus számára relevánsak. A falusias térségekben ezt a LEADER közösségek biztosítják, míg az ebből kimaradó települések számára a városi integrált fejlesztéseket biztosító helyi CLLD csoportok adják a megfelelő kereteket.

Az OFTK elveinek megfelelően Debrecen, mint a magyarországi külső városgyűrű legnagyobb tagja számára az innováció alapú gazdaságfejlesztés, a kereskedelmi és szolgáltatási potenciál minőségi fejlesztése, regionális és nemzetközi gazdasági kapcsolatokkal és hatással, valamint foglalkoztatási vonzással tovább erősítendő. Emellett országos szintű állami intézmények vidéki központokba történő telepítése ugyancsak tovább erősíti a város funkcióit. A megyeszékhely nemzetgazdasági és közép-európai szinten is egyre jelentősebb, így fontos egy integrált szemléletű, koordinált várostérségi gazdaságfejlesztési stratégia kidolgozása a megyében Debrecen térségére. A helyi és térségi adottságokra építve, kiemelt ágazatok és témák mentén kormányzati, vállalati és kutatóhelyi kooperációban működő stratégiai gazdaságfejlesztési program segít a nemzeti decentralizált növekedés kialakításában. Elengedhetetlen, hogy gazdaságpolitikai eszközökkel kiemelten támogatott térségként a befektetési környezet javításra kerüljön. A gazdaság, az oktatás és a K+F összehangolásával a várostérség még intenzívebben bekapcsolható az európai együttműködésekbe. Nemzetközi szinten Debrecen imázsának erősítése, a sajátos arculat erősítése, a városi környezetminőség javítása, a településmarketing és branding tevékenységek ösztönzése egészítheti ezt ki. A kvalifikált munkaerő megtartásának érdekében fontos a minőségi munkahelyek biztosítása.

Az integrált városfejlesztés ugyanakkor nem állhat meg a megyeszékhely határainál, fontos, hogy funkcionális alközpontok létesüljenek Debrecen térségében.

A városkörnyéki településegységek övezete a megye városaira, és legalább azok szomszédos településeire terjed ki. Az övezetbe tartozó települések Településfejlesztési Konceptiója és Integrált Településfejlesztési Stratégiája – a hatályos jogszabályban előírt fejezeteken túl – ki kell, hogy térjen legalább az érintett várossal szomszédos településekkel közös elemekre, tartalmaznia kell annak leírását, hogy a város milyen módon tervezi fejleszteni a vonzáskörzete számára nyújtott szolgáltatásokat, legalább a középfokú oktatási és egészségügyi létesítmények, a munkahelyek, és a rekreációs és szabadidőeltöltési lehetőségek, továbbá a várostérség belső közlekedési infrastruktúrája tekintetében. Az ilyen fejlesztéseket Hajdú Bihar Megye Önkormányzata a kompetenciájába tartozó források elosztásánál előnyben részesíti, különösen, ha azok hátrányos helyzetű kistérségek ellátottságát javítják.

Az integrált városfejlesztés alapfeltételei

A várostérségek fenntartható fejlesztése a fejlődés alapfeltétele, amelynek eszköze az integrált városfejlesztés. A gazdasági növekedés és területi fejlődés céljaihoz, a helyi gazdaság újjászervezéséhez, a klímavédelemhez, a foglalkoztatottság növeléséhez, valamint az egészséges társadalom kialakításához a várostérségek hozzájárulása döntő jelentőségű. A várostérségek működésének feltétele a fenntartható és harmonikus város-vidék kapcsolat, amelyhez a következő tényezők fejlesztése szükséges:

- A város és vonzáskörzetének együttműködése
- A város szétterülésének megakadályozását gátló lépések
- Az ökológiai funkciójú területek bővülése és hálózatba szervezése
- A városban található központi funkciók fizikai és digitális elérhetősége

A fenntartható városfejlesztés nélkülözhetetlen eleme a kompakt városszerkezet kialakítása, amelyhez a következő lépések szükségesek:

- Többközpontúság létrehozása a térszerkezetben – a közlekedési távolságok csökkentése
- Fenntartható mobilitás megteremtése településen belül és elővárosi viszonylatokban
- Környezetbarát hajtású alternatív közlekedési lehetőségek fejlesztése
- A városszerkezet tagolása beépítetlen, a természetes átszellőzést is biztosító területekkel, a zöldterületek minőségi bővítése és hálózatba szervezése
- A barnamezős területek hasznosítása
- Komplex örökségvédelmi intézkedések
- Egyenlő hozzáférés biztosítása a szolgáltatásokhoz és zöldterületekhez

A globális klímaváltozás mitigációs, valamint adaptációs céljainak megvalósíthatósága jelentős részben a nagyobb városok intézkedéseinek függvénye, így az energiafüggőség csökkentése és a klímavédelem várostérségi szintű kihívás. Az alternatív gazdaság, alkalmazkodóképesség és környezettudatosság megteremtésének fontos feltétele a helyi szabályozások és ösztönzők kialakítása a zöld és kék gazdaság, valamint a lokális erőforrásokra építés irányában. A város adaptációs és mitigációs lehetőségeit nagyban meghatározzák a klímabarát építészeti megoldások és közösségi közlekedés, a zöldfelületek elérhetősége, a közlekedési szükségletek és a területhasználat térbeli rendje.

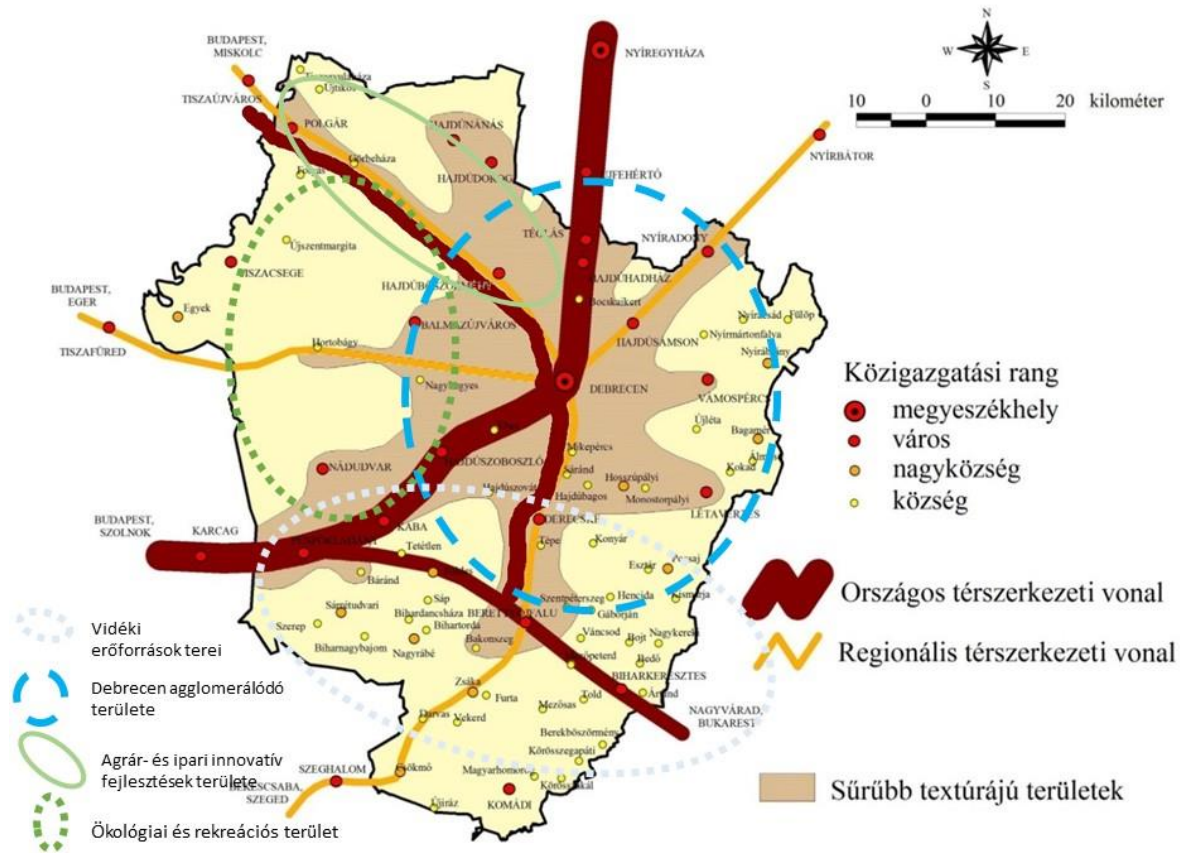
A demográfiai zsugorodás általános városi probléma melynek kezelésének fontos eszköze a családok és közösségek megerősítése. A korszerkezet eltolódása miatt kiegyensúlyozott társadalom- és családpolitika szükséges, valamint helyi munkaerőpiaci programok, illetve családbarát foglalkoztatás és távmunka-lehetőségek bővítése. Városfejlesztési eszközökkel kialakíthatók korban és családszerkezetben vegyes, multigenerációs lakóterületek (multigenerációs otthonok), közösségfejlesztő programok és térszínék biztosítása.

Az integrált városfejlesztés feladata a leromlott városrészek, hátrányos helyzetű rétegek hanyatlásának megakadályozása, így biztosítani kell a közbiztonságot erősítő elemek kialakítását, kulturális lehetőségek és proaktív oktatási lehetőségek fejlesztését, a fizikai környezet megújítását, esetenként anti-szegregációs lépések, szociális rehabilitáció megvalósítását például szociális bérlakásokkal, a lakhatás segítésére, vagy a szociális gazdaság fejlesztésével.

Mivel a várostérség az integráció terepe, így az együttes tervezés és fejlesztés megvalósításának fontos előfeltétele az együttműködés és területi alapú, többszintű kormányzás. Ezen keresztül erősödik a város-vidék partnerség és a településszerkezeti és térségi sajátosságokhoz igazodnak a fejlesztések, valamint integrált térségi és helyi fejlesztési programok valósulnak meg, amelyek ki kell, hogy terjedjenek a klímavédelemre is.

Az integráltság másik fontos feltétele a széleskörű tervezési és fejlesztési partnerség for-profit, non-profit és lakossági részvétellel. A helyi adottságokra és értékekre építő, fenntartható fejlesztések teszik sikeressé, a külső hatásokhoz alkalmazkodóképessé a közösségeket. Ennek részeként törekedni kell a helyi erőforrásokkal való takarékos gazdálkodásra, a mobilitási igények csökkentésére, a helyi termékek előállítására és értékesítésére, a helyi gazdaságfejlesztés eszközeinek alkalmazása, illetve a helyi jellegzetességeknek megfelelő képzés és szakképzés kialakítására.

Amennyiben a fentebb bemutatott fejlesztési célok elérése biztosított és a meghatározott elvek mentén történik a fejlesztés, akkor a megye területi struktúrájában az alábbi ábrán bemutatott változások érhetőek el 2030-ra.

Hajdú-Bihar megye stratégiai célrendszerének térképi megjelenése

2.8. A célrendszer koherenciájának bemutatása

2.8.1. Belső koherencia bemutatása

A Konceptió jövőképe egy, a természeti környezettel fenntartható módon, de mégis dinamikusan fejlődő, a lakosainak jó életminőséget biztosító megyét vizionál, mely kihasználja természeti, társadalmi és gazdasági adottságait.

A koncepció keretében meghatározott átfogó célok mindegyike teljes mértékben hozzájárul a jövőkép teljesüléséhez. Ezen túlmenően a három átfogó cél egyes elemei szinergikus hatást kifejtve segítik elő a másik két átfogó cél elérését is.

Az átfogó célok és a stratégiai célok egymáshoz való kapcsolatát pedig a célrendszert bemutató ábrán való elhelyezkedésükkel mutattuk be.

2.8.2. Külső koherencia leírása

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió

A Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió a területfejlesztési politika megújításáról készült, az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Konceptió kidolgozásáról szóló 1254/2012. (VII. 19.) Korm. határozat alapján.

Hajdú-Bihar megye jövőképe jól illeszkedik az OFTK célrendszeréhez, különösképpen a gazdasági fejlődéshez és a fenntarthatóság elveinek teljesüléséhez. Hajdú-Bihar megye célrendszere és az OFTK átfogó céljainak kapcsolódását az alábbi táblázat mutatja. A kapcsolódás erősségét a táblázat színezete mutatja, ahol szürke szín jelöli a kapcsolat hiányát vagy annak gyengeségét. Narancsszínnel közepes erősségű kapcsolódás áll fenn, piros szín esetében pedig erős.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió átfogó céljainak és az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió átfogó céljainak koherencia táblázata	Á1	Á2	Á3
értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés	piros	narancs	szürke
népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom	szürke	piros	narancs
természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme	szürke	piros	piros
térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet	szürke	szürke	piros

A táblázat alapján látható, hogy Hajdú-Bihar megye átfogó céljai erős szálon kapcsolódnak az OFTK célrendszeréhez. A dinamikus gazdasági fejlődés mindkét tervdokumentum esetében kiemelt jelentőségű célkitűzés. A gazdasági célú gyarapodás azonban a humánerőforrás fejlesztése és a társadalmi jólét emelése nélkül nem képes kibontakozni. Az OFTK és Hajdú-Bihar megye Területfejlesztési Konceptiója ezért is integrálta gazdasági-társadalmi tényezők fejlesztésének szükségességét. Ugyanakkor a XXI. században már a környezeti rendszer fenntarthatósága is kiemelt prioritásként értelmezhető, mely célkitűzések napjainkban már szinte minden tervdokumentum részét képezi. Ez az OFTK és jelen koncepció esetében is elmondható, mindkét tervdokumentum kiemelt jelentőséget tulajdonít a természeti értékek és erőforrások védelmére, fenntartható hasznosítására.

Az OFTK összesen 12 specifikus célt fogalmaz meg, 7 tematikusát és 5 területit. Hajdú-Bihar megye koncepciója pedig összesen 3 átfogó célt, 5 ágazati stratégiai és 3 területi stratégiai célt fogalmaz meg. A célok egymással koherenciában, de eltérő mértékben kapcsolódnak egymáshoz. Az egyes specifikus célok kapcsolatát az alábbi ábra mutatja be. A kapcsolat erősségét jelző színezetet a már ismertetett módon szükséges értelmezni.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió céljainak és az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió átfogó céljainak koherencia táblázata	S1	S2	S3	S4	S5	T1	T2	T3
versenyképes, innovatív gazdaság								
gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság								
életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás, az élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztése								
kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I								
értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom								
jó állam, szolgáltató állam és biztonság								

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció céljainak és az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció átfogó céljainak koherencia táblázata	S1	S2	S3	S4	S5	T1	T2	T3
stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, környezetünk védelme								
az ország makro-regionális szerepének erősítése								
a többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat								
vidéki térségek népességeltartó képességének növelése								
kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése								
területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése								
összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása								

Az OFTK specifikus és Hajdú-Bihar megye koncepciójának stratégiai célrendszere között a legnagyobb fokú kapcsolódás az elmaradott, főként vidéki térségek felzárkóztatási törekvéseiben érhető tetten. Hajdú-Bihar megye gazdaságát tekintve ugyanis nagymértékű centralizáció figyelhető meg, Debrecen révén. Az élhető és éltető település célkitűzés teljesülés érdekében ezért kiemelt fontosságú az elmaradott térségek tervszerű társadalmi-gazdasági élénkítése. Csekély mértékű kapcsolódás a két célrendszer között főként az állami szintű célok tekintetében figyelhető meg, ugyanakkor kihangsúlyozandó, hogy legalább közepes erősség minden paraméternél azonosítható. Ebből is látszik, hogy jelen koncepció az OFTK -val összhangban került kidolgozásra.

Országos Területrendezési Terv

Hajdú-Bihar megye számára szintén figyelembe veendő a *2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről (továbbiakban MoTrT)*, amely az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióban lefektetett területhasználati

elvekkel összhangban a területhasználat módjáról és szabályairól szól. Az MoTrT. magába foglalja többek között az Országos Területrendezési Tervet (továbbiakban OTrT), amelynek részét képezi az Ország Szerkezeti Terve, valamint az Országos Övezeti Tervet és az ezekre vonatkozó szabályokat. Hajdú-Bihar megye jövőképe illeszkedik az OTrT-hez, a térségi természeti értékek megőrzése és a térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet kialakítása mentén.

Az országos területfelhasználási kategóriák (erdőgazdálkodási térség, mezőgazdasági térség, vízgazdálkodási térség, települési térség) mellett az MoTrT lehetőséget biztosít, megyei területfelhasználási kategóriák területén belül a települési területfelhasználási egységek kijelölése során, sajátos területfelhasználású térség kijelölésére, amellyel a Hajdú-Bihar Megyei Területrendezési Terv nem élt.

Emellett az MoTrT lehetőséget biztosít az egyedileg meghatározott megyei övezet kialakítására is. A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 3/2020 (VI. 29.) önkormányzati rendelete Hajdú-Bihar Megye Területrendezési Tervének (továbbiakban MTrT) részeként a megye területének természeti, épített környezeti és gazdasági adottságainak védelmére és fejlesztésére, a térszerkezet szervezésére, továbbá a területfejlesztési koncepciók és programok végrehajtására meghatározott térségi övezeteken túl egyedileg meghatározott övezeteket is megállapít.

Az MTrT egyedileg meghatározott megyei övezetei a következők:

- a városkörnyéki településegységek övezetébe tartozó települések,
- a gyógytényezőkkel rendelkező települések;
- a klímaváltozással fokozottan érintett térség övezete;
- a csillagos égbolt park övezete.

Hajdú-Bihar megye Területfejlesztési Koncepciója az Országos Területrendezési Terv jogszabályi környezetéhez idomulva került kidolgozásra. A két dokumentum közötti koherencia, így a koncepció tervezési fázisaiban érhető tetten.

Program a Versenyképesebb Magyarorszáért

A program a hazai versenyképességet az adózás, a foglalkoztatás, a közszféra, az egészségügy, az oktatás és a vállalkozói környezet fejlesztésével kívánja elérni, melyekhez számos programot és azokhoz kapcsolódó akcióterveket nevesít a dokumentum. Hajdú-Bihar megye és a Program a Versenyképesebb Magyarország céljainak kapcsolódása az alábbi ábrán figyelhető meg.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció és a Program a Versenyképeőbb Magyarországért céljainak koherencia táblázata	Á1	Á2	Á3	S1	S2	S3	S4	S5	T1	T2	T3
Oktatási színvonal emelése	Yellow	Yellow	Red	Red	Yellow	Grey	Yellow	Grey	Grey	Grey	Grey
Vállalkozások magasabb hozzáadott értékű termelése	Red	Yellow	Grey	Red	Yellow	Grey	Yellow	Red	Yellow	Red	Red
Az adózáshoz tartozó adminisztratív terhek lebontása	Grey	Yellow	Grey	Grey	Grey	Grey	Yellow	Grey	Grey	Grey	Grey
Digitalizáció elősegítése a közigazgatásban	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Yellow	Grey	Grey	Grey	Grey
Képesség-centrikus oktatás	Yellow	Red	Yellow	Grey	Red	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Grey	Grey
Egészségügyi alapellátások és szűrőprogramok fejlesztése	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Yellow	Yellow	Grey	Grey	Grey

A Program a Versenyképeőbb Magyarországért dokumentum és a Hajdú-Bihar megyei koncepció között nagymértékű kapcsolódás a társadalmi-gazdasági szempontú célok tekintetében figyelhető meg. Ennek háttérében az áll, hogy jelen koncepció jövőképe elsősorban a helyi társadalmi mutatók minőségi fejlődését és a gazdaság, a vállalkozói környezet magasabb hozzáadott értékű termelését célozza. Ahogy a Versenyképeőbb Magyarországért Program, úgy jelen koncepció is az oktatás színvonalának emelésével és a vállalkozások versenyképesség növelésével kívánja ezen célokat elérni.

A programban Hajdú-Bihar megye közvetlenül nem jelenik meg, Debrecen csupán kétszer említi. Egyrészt az oktatási rendszer munkaerőpiaci konform átalakítása, másrészt a közlekedés fejlesztése program kapcsán. Utóbbi esetében a fejlesztési akció az „országos intermodális konténerterminál hálózat kialakítása”. Az akció alapján Debrecenben cél, hogy a város egyenlő módon, feltételekkel és költségen férhessen hozzá a 21. században kívánatos multimodális logisztikához.

Az oktatási rendszer munkaerőpiaci konform átalakítása esetében a fejlesztési akció az „egyetemekre alapuló tudásszolgáltató központok létrehozása és az állami egyetemek új alapú működése”, mely nevesíti, hogy a Debreceni Egyetemen úgynevezett Science Park létesült, melynek lényege, hogy a magyar vállalatok kutatás-fejlesztési tevékenységéhez

szakmai támogatást nyújtanak az egyetemnek. A Science Parkok létrehozásának célja, hogy Magyarország 2022-re a kiemelt gazdasági területeken európai szinten kimagasló K+F+I potenciálra tegyen szert.

Nemzeti Reformprogram

A 2019 őszén bejelentett, a kis- és középvállalkozások fejlesztésére készített középtávú stratégia kidolgozása és megvalósítása a Versenyképességi Program egyik kiemelt, a vállalati termelés hozzáadott értékének növelését célzó akcióját képezi. Magyarország az intézményi, közigazgatási és növekedésösztönző reformjai megtervezéséhez és végrehajtásához az Európai Bizottság Strukturálisreform-támogató programja (SRSP) keretében a legutóbbi ciklusban 7 nyertes pályázatot nyújtott be. Hajdú Bihar megye és a Nemzeti Reformprogram céljainak kapcsolódása az alábbi ábrán figyelhető meg.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió és a Nemzeti Reformprogram céljainak koherencia táblázata	Á1	Á2	Á3	S1	S2	S3	S4	S5	T1	T2	T3
Vállalkozásfejlesztés, fókuszban a kkv-k	Red	Grey	Grey	Red	Grey	Grey	Grey	Yellow	Grey	Yellow	Yellow
Kutatás-fejlesztés és innováció	Red	Grey	Grey	Red	Yellow	Grey	Yellow	Grey	Grey	Yellow	Grey
A KFI intézményrendszerének fejlesztése	Yellow	Grey	Grey	Red	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey
A KFI támogatási rendszer finomhangolása	Yellow	Grey	Grey	Red	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey
Digitalizáció	Yellow	Yellow	Grey	Yellow	Red	Grey	Yellow	Red	Grey	Yellow	Yellow

A Nemzeti Reformprogram célrendszere specifikusabbnak mondható az eddig tárgyalt tervdokumentumokhoz képest. Ennek okán a kapcsolódási pontok is főként 1-2 célhoz párosulnak csupán. A Nemzeti Reformprogramban foglalt főként vállalkozás- és KFI fejlesztési célkitűzések a Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye, továbbá a Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve célkitűzésekhez kapcsolódik elsősorban. Jelen koncepció célrendszerében azok eltérő tematikája miatt nem azonosíthatók ilyen típusú gazdaságfejlesztési akciók. Ugyanakkor a digitalizáció ösztönzése a legtöbb cél kapcsán megjelenik, a XXI. századi technológiai követelményekhez való szükségszerű igazodás miatt.

A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének Stratégiája 2019-2030

A Stratégia jövőképe igazodik az ITM Gazdaságfejlesztési Stratégiájának víziójához, amelynek célja a gazdaság fejlesztése és a magyarok életminőségének növelése. A Stratégia ezért egyszerre tartja fontosnak egy nemzetközileg is sikeres, dinamikus magyar vállalkozói kör kialakítását és a sok ember megélhetését biztosító, széles kisvállalkozói kör működésének, társadalomszervező szerepének megerősítését.

Átfogó célok

- A komoly növekedésre képes vállalati kör értékteremtő képességének megerősítése
- A teljes KKV-szektor számára a működéshez szükséges kiszámítható keretek biztosítása

Másodlagos célok

- A KKV-k termelékenységének növelése
- A hazai tulajdonú KKV-k által előállított hozzáadott érték növelése
- A KKV-k exportképességének növelése

A megyei fejlesztési koncepció célrendszere értékrendjében, tervezési szemléletében felöleli a mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének Stratégiáját. Különösen erősen kapcsolódik a termelékenység növeléséhez, hiszen a koncepció ágazati célja a versenyképesség, a gazdasági innováció fokozása, valamint a hozzáadott érték növeléséhez, mely az első átfogó cél, a dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye célnál jelenik meg.

A mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének Stratégiája és Hajdú-Bihar megye Területfejlesztési Koncepciójának koherenciája az átfogó és az ágazati célok kapcsán is megfigyelhető. A koncepcióban nevesített dinamikus és modern Hajdú-Bihar megye célkitűzés keretében megvalósul a KKV-k fejlődési képességének, innovációs és digitális

teljesítményének erősítése, a finanszírozáshoz jutásnak az ösztönzése, melyek a mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítését célzó stratégia beavatkozási területe. Ennek nyomán a két tervdokumentum nagyfokú koherenciát mutat.

Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030

A stratégia 6 klasszikus turisztikai terméket nevez meg, melyek a főbb fejlesztési fókuszok is egyben. Hazánk ebben a 6 termékben jelentős turisztikai potenciállal bír.

- Egészségturizmus – a turizmus egyik leggyorsabban fejlődő területe, hazánk és Hajdú-Bihar megye óriási potenciállal bír Hajdúszoboszló révén
- Kulturális turizmus – összetett termékcsoporthoz tartozó, leginkább a városlátogatás iránti igény növekszik, a megye esetében legnagyobb fejlesztési potenciállal Debrecen bír
- Bor- és gasztronómiai turizmus – számos lehetőséget rejt, viszont Hajdú-Bihar megyében nem található borrhégy
- Hivatásturizmus (MICE) – magasan hozzáadott értéket kíván, de magasabbak az átlagos költségek is, főként a nagyvárosi környezetet preferálja, Debrecen nagy potenciállal bír, jók a közlekedéscsomóponti adottságok (autópálya, nemzetközi szintű repülőtér) és nemzetközi ismertség is (BMW gyár, nemzetközi szintű egyetem), de mindenképpen fontos a befektetésösztönzés javítása
- Rendezvényturizmus – a fesztiválturizmus a leginkább piacképes termék (CAMPUS fesztivál)
- Aktív és természeti turizmus - a természetjárás, a bakancsos turizmus egyre inkább piacképes termék, Hajdú-Bihar megyében a legnagyobb potenciál ebben a tekintetben a Hortobágy vidékén, továbbá az Erdőspuszta, Bihari-sík, Nagyerdő területein figyelhető meg.

A turizmusfejlesztés hazai fókuszait Hajdú-Bihar megye Területfejlesztési Konceptiója is szem előtt tartja, hiszen az ország forgalmi mutatóit meghatározó turisztikai attrakciók találhatóak a térségben. A megyei idegenforgalom felfuttatása az országos termékfejlesztési iránymutatások alapján lett kidolgozva. A Turizmusfejlesztési Stratégia 8 a jövőt meghatározó trendet és kihívást azonosít, melyek figyelembevételével koherens módon lettek kidolgozva a megye turizmusfejlesztési irányelvei.

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia

A 18/2013. (III. 28.) OGY határozattal elfogadott a 2012 – 2024-es időszakra szóló Magyarország Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiája keretében az Országgyűlés megerősítette, hogy a Keretstratégiában rögzített stratégiai célkitűzéseket és alapelveket érvényre kell juttatni, illetve felkérte a Kormányt egy olyan felelős államtitkárokból álló

testület létrehozására, mely a Keretstratégia megvalósításához hozzájáruló, a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kormányzati döntéseket koordinálja.

Továbbá szükséges egy reprezentatív fenntartható fejlődést mérő mutatókészletnek a megalkotása, amelynek validitását rendszeresen felül kell vizsgálni. A Kormánynak a fejlesztési források felhasználásának tervezésekor figyelembe kell vennie a Keretstratégia elveit, javaslatait, valamint el kell különítenie a pénzalapból a fenntarthatóság elősegítését támogató projektekre. Az Országgyűlés felkérte a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanácsot, hogy a Keretstratégiát négy évenként vizsgálja felül és szükség esetén módosítsa.

A Keretstratégia szerint Debrecenben a porszennyezés három évvel csökkenti a lakosság várható élettartamát, mely kihat az egészségi állapotukra és a népességszám alakulására. Erre is reagálva Hajdú-Bihar megye Területfejlesztési Konceptiója a 3. ágazati célkitűzés keretében törekszik a levegőminőség javítására. A Hortobágy területén fennáll a belvíz és az aszály veszélye is, valamint a vízkészlet, vízhasználat mértéke is eléri a 100%-ot. A vízfelületek növelésével az előforduló klimatikus szélsőségek csökkenthetők. Ezen probléma megoldására is törekszik a Konceptió, ugyanis a 3. átfogó cél keretében a természet és az emberi tevékenység nagyobb fokú összhangja prognosztizálható. A Fenntartható Fejlődés Keretstratégia és a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió céljai között átfedés, koherencia figyelhető meg.

Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)

A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia meghatározza a klímapolitikai célokat és a cselekvési irányokat, az intézkedési struktúrát is meghatározza a mitigáció-adaptáció és szemléletformálás háromszögben. A stratégia konkrétan kiemeli a mezőgazdaság átalakításának szükségességét, az erőforrás hatékonyság növelését, újszerű, az ökológiai teherbírást figyelembe vevő termelési rendszerek megvalósítását. Az ÜHG kibocsátás csökkentésében fontos az állattartáshoz kapcsolódó kibocsátások csökkentése. Az erdők területének további növelése, az erdőtelepítés folytatása Hajdú-Bihar megye számára is prioritás. Figyelemmel kell lenni a megye erdőterületeinek kiemelten magas sérülékenységre.

Az Éghajlatváltozási Stratégia és a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió koherenciájának jegyében minél szélesebb körű éghajlati partnerségre kell törekedni az éghajlatváltozással, a megelőzési és alkalmazkodási intézkedésekkel kapcsolatos tájékozottsággal, ami fontos önkormányzati feladat is. A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia ugyan országos javaslatokat tesz, de az intézkedések nagy része Hajdú-Bihar megye számára is kiemelt a célkitűzések megvalósításában.

Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)

Általános megállapításként fontos kiemelni, hogy a jövőkép részeként megfogalmazásra került az értékes hagyományos tájhasználatok fennmaradásának, illetve a degradált helyszínek helyreállításának megvalósítása. Országszerte fontos annak biztosítása, hogy a természetközeli és az átalakított területeket, továbbá a termeléssel összefüggő tájhasználatot is változatosság és gazdagság jellemezze. Kiemelt cél, hogy a beépített területek aránya alacsony maradjon, ne növekedjen, csak a tényleges igényeknek megfelelően.

A tervezés során törekedni kell a fejlesztésekkel megvalósuló fenntartható és kiegyensúlyozott területhasználatra. Az ország valamennyi tájának általános és differenciált védelme meg kell, hogy valósuljon, ezt kell, hogy erősítsék a gazdasági ösztönzők is, így el lehet érni, hogy a tájpotenciál hasznosítása a tájkarakter és az értékek veszélyeztetése nélkül történjen. Emellett törekedni kell arra, hogy a népesség erős tájidentitással rendelkezzen és táji léptékben hatékonyan együttműködjön.

Bármilyen termelési és rekreációs funkció a táji adottságokra kell, hogy épüljön. Ennek megfelelően a Tájstratégia előírja, hogy a táji adottságokon alapuló tájhasználat jelenjen meg elvként a készülő stratégiai és tervezési dokumentumokban. Hajdú-Bihar megye Területfejlesztési Konceptiója a Tájstratégiával szoros összhangot mutat, ugyanis a természet és ember összhangjára és a klímavédelem megvalósítására törekszik mindkét dokumentum célrendszere.

Mind a Nemzeti Tájstratégia, mind Hajdú-Bihar megye Területfejlesztési Konceptiója kiemelt területként kezeli a Hortobágyi Nemzeti Parkot, amely Közép-Európa egyetlen hatalmas, összefüggő füves pusztája, amely nem csak a megye, hanem az ország egyik legnagyobb értéke, így ezen a területen, valamint annak védőövezetében nagyon fontos a táj védelme, jellemző és jelentős sajátosságainak megőrzése. A koncepció és a Tájstratégia egyaránt nagyfokú kapcsolódást mutat a természet és az ember összhangjának megtalálásában, így a két dokumentum célrendszere koherensen kapcsolódik egymáshoz, a természetvédelmi területekre való fokozott figyelmen keresztül is.

Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II.

A program az Európa 2020 Stratégia céljaihoz igazodik, cél többek között a családok szegénységi rátájának, a súlyos anyagi nélkülözésben élők számának, valamint az alacsony munkaintenzitású háztartásban élők számának 20-20%-os csökkentése. A stratégia 994-szer említi a „roma” szót és 15-ször a „romaintegrációt”, ebből is adódik, hogy az etnikai felzárkóztatásra nagy hangsúlyt fektet a dokumentum. Hajdú Bihar megye és a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia céljainak kapcsolódása az alábbi ábrán figyelhető meg.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió és a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia céljainak koherencia táblázata	Á1	Á2	Á3	S1	S2	S3	S4	S5	T1	T2	T3
A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők arányának csökkentése, különös tekintettel a roma népességre											
A szegénység, szociális kizáródás újratermelődésének megakadályozása.											
A társadalmi-gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése.											

A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. a nevéből is adódóan célrendszere elsősorban a társadalmi, szociális alapú fejlesztési irányelveket fogalmaz meg. Hajdú-Bihar megye Konceptiója igen erős szálakon kapcsolódik a társadalmi felzárkóztatáshoz és ezzel kapcsolatosan a minőségi szolgáltatásfejlesztéshez is. Ennek eredménye, hogy a két tervdokumentum célrendszerét összehasonlító keresztátlában főként a piros szín, az erős kapcsolat dominál. Hajdú-Bihar megye társadalmi mutatói Debrecen és térségét leszámítva az országos átlag alattiak, több hátrányos helyzetű térség is azonosítható. Ennek nyomán jelen koncepció célrendszere és jövőképe kiemelt jelentőséget fordít a negatív társadalmi tendenciák megakadályozására.

Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030

A Nemzeti közlekedési infrastruktúra-fejlesztési stratégia 2014 több területen is nevesíti Hajdú-Bihar megyét. Egyrészt a GDP-ben kisebb súlyú, de a térségek gazdasági kapcsolatát és így a közlekedési infrastruktúra kialakítását is nagyon jelentősen befolyásolja azon agrár- és élelmiszeripari ágazatok együttműködése, mely jelentősebb forgalmat generálva mezőgazdasági kapcsolati zónákat (zöld) képez az ország több területén együttműködve a szomszédos országok határ menti régióival. Ebben a tekintetben az Észak-Alföldön belül Hajdú-Bihar megye területe kiemelkedő. Másrészt nagyvárosok környékén jelentkező szuburbanizációs folyamatokkal együtt járó úgynevezett ingázó forgalom különösen megterheli az adott térség/város infrastruktúra hálózatát. A legnagyobb növekedés a Budapesten lakó ingázók esetében, de Hajdú-Bihar megyében is jelentősebb (50%-ot közelítő) a napi ingázók számának emelkedése. Hajdú Bihar megye és a Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia céljainak kapcsolódása az alábbi ábrán figyelhető meg.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció és a Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia céljainak koherencia táblázata	Á1	Á2	Á3	S1	S2	S3	S4	S5	T1	T2	T3
Környezetre gyakorolt negatív hatások csökkentése, klímavédelmi szempontok érvényesülése											
Egészség- és vagyonbiztonság javulása											

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció és a Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia céljainak koherencia táblázata	Á1	Á2	Á3	S1	S2	S3	S4	S5	T1	T2	T3
A közlekedési baleseti események számának és súlyosságának csökkentése											
A gazdaság hatékonyságának, növekedésének elősegítése											
Lakosság jólétének és mobilitási feltételeinek javulása											

Magyarországon főként az alacsonyabb számú közúthálózatok minősége sok esetben rossznak mondható, mely megállapítás Hajdú-Bihar megye elmaradottabb térségei kapcsán is helytálló. A Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia, viszont elsősorban ezen vonalas infrastruktúra tervszerű fejlesztését tűzi ki céljává. A stratégia által meghatározott célokhoz erős szálakon kapcsolódik Hajdú-Bihar megye Területfejlesztési Koncepciójának célrendszere is. A társadalmi és gazdasági mutatószámok minőségi fejlesztéséhez ugyanis elengedhetetlen a közlekedési infrastruktúra tervszerű fejlesztése. A stratégia által meghatározott célok tekintetében üdvözítő, hogy azok nem csupán az infrastruktúra fejlesztését célozzák, hanem kiegészülnek környezeti, egészségügyi, gazdasági és mobilitási szempontú tényezőkkel is. Jelen koncepció esetében a stratégiával összhangban hasonló irányelvek lettek meghatározva.

Északkelet-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna 2030

Az Északkelet-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna 2030 Stratégia keretében lehatárolt célterület részét képezi Hajdú-Bihar megye is. A stratégia meghatározza, hogy a lehatárolt zóna dinamikus, közös fenntartható pályán halad, erős belső kohézióját megtartva. A fejlődésnek alapvetően a fő hajtóereje a magas hozzáadott értékű ágazatok letelepedésében, fejlesztésében rejlik. A kijelölt zóna jövőképe 2030-ra fejlett iparterületeket, logisztikai hátteret, szakképzett munkaerőt, fejlett innovációs környezetet biztosító vállalkozói környezetet vizionál. Mindemellett a gazdaságfejlesztési zóna 2030-ra vonzó karrierlehetőséget és versenyképes béreket, élhető és elérhető településhálózatot biztosít majd a munkavállalók számára, mellyel lakosságát megtartó és jövőképpel rendelkező térséggé válik. A stratégia része, hogy a kijelölt zóna, így Hajdú-Bihar megye is jelentős természeti és kulturális értékeit megőrizve magas színvonalú kulturális, turisztikai és sportszolgáltatásokat nyújtson. Továbbá a határon túli térségekkel gyümölcsöző együttműködésben egy európai léptékkel mérhető és látható térséget testesít meg a célterület.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió és az Északkelet-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna 2030 Stratégia koherencia táblázata	Á1	Á2	Á3	S1	S2	S3	S4	S5	T1	T2	T3
Helyi gazdaság stratégiai ágazatainak fejlesztése	Red	Grey	Grey	Red	Yellow	Grey	Yellow	Yellow	Grey	Yellow	Grey
Befektetésösztönzés	Red	Grey	Grey	Red	Grey	Grey	Yellow	Grey	Grey	Yellow	Grey
Oktatásfejlesztés	Yellow	Yellow	Grey	Yellow	Red	Grey	Yellow	Grey	Grey	Grey	Grey
Települési megtartóerő fejlesztése	Yellow	Red	Yellow	Yellow	Red	Yellow	Red	Red	Yellow	Red	Red
Zónán belüli együttműködések fejlesztése	Yellow	Yellow	Grey	Yellow	Yellow	Grey	Grey	Grey	Red	Red	Red

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció és az Északkelet-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna 2030 Stratégia koherencia táblázata	Á1	Á2	Á3	S1	S2	S3	S4	S5	T1	T2	T3
Gazdaságfejlesztést és munkaerőmobilitást szolgáló infrastrukturális fejlesztések	Red	Grey	Grey	Red	Yellow	Yellow	Grey	Red	Yellow	Red	Red
Klímaváltozáshoz való alkalmazkodás, környezetfejlesztés, zöldgazdaság	Yellow	Yellow	Red	Yellow	Grey	Red	Yellow	Yellow	Grey	Grey	Grey

A koherenciavizsgálatot összesítő táblázat rámutat, hogy az Északkelet-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna 2030 Stratégia és a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció igen nagyfokú kapcsolódást mutat egymással. Alapvetően mindkét tervdokumentum a helyi erőforrásokra alapozott társadalmi-gazdasági fejlődést tűzte ki jövőképekül. Ennek nyomán főként a társadalmi és gazdasági jólétet célzó akcióterveknél azonosítható kapcsolódás a két dokumentumban. Ezen felül mindkét tervdokumentum része a környezeti értékek védelme is, mely ebben a tekintetben is nagyfokú kapcsolódást eredményez a célrendszerben.

Az Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna – Hajdú-Bihar Megye 2030 Stratégiája

Az előbbieken bemutatott Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna Stratégiához illeszkedve egy Hajdú-Bihar megye specifikus tervdokumentum is készült. Annak érdekében, hogy a megfelelő koherencia megteremtése megvalósuljon a dokumentum készítése során kiemelt figyelem irányult az Innovációs és Technológiai Minisztérium ágazati stratégiáira. A Hajdú-Bihar megyei stratégia a megye területfejlesztési koncepcióját megalapozó feltáró-értékelő vizsgálattal közel egy időben készült, így a két dokumentum egymással összhangban

határozza meg az elérendő stratégiai célokat, a hozzájuk kapcsolódó intézkedéseket és a megye vízióját a 2030-ig terjedő időszakra.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió és az Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna – Hajdú-Bihar Megye 2030 Stratégia koherencia táblázata	Á1	Á2	Á3	S1	S2	S3	S4	S5	T1	T2	T3
A versenyképesség tovább erősítése, innovatív, hálózatosodásra épülő gazdaságfejlesztés	Red	Grey	Grey	Red	Yellow	Grey	Yellow	Red	Red	Red	Red
Decentralizált gazdasági potenciál erősítése	Red	Grey	Grey	Red	Yellow	Grey	Yellow	Red	Yellow	Red	Red
Klímaadaptáció erősítése a megyében	Yellow	Yellow	Red	Yellow	Grey	Red	Yellow	Yellow	Grey	Grey	Yellow
Fenntartható, élhető települések és közösségek	Red	Yellow	Yellow	Yellow	Red	Yellow	Red	Red	Yellow	Yellow	Red

A korábbiakban már említésre került, hogy az Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna – Hajdú-Bihar Megye 2030 Stratégiája a megyei területfejlesztési koncepciójával párhuzamban, egymással összhangban készült. Ennek nyomán a két dokumentum koherenciája egymással nagyfokú kapcsolódást mutat. A célrendszer majdnem minden eleme mutat egymással kapcsolódást. Ennek eredményeképpen kijelenthető, hogy Hajdú-Bihar megye Területfejlesztési Konceptiójának célrendszere az olyan térségi átfogó

tervdokumentumok célkitűzésének megvalósulásához is hozzájárul, mint amilyen az Északkelet-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna 2030 Stratégia.

2.9. A fejlesztési célok értelmezése a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre

A megyében különösen sajátos területi részegységek a területi céljaihoz igazodnak. A területi célok és a stratégiai ágazati és az átfogó célok kapcsolódását az alábbi táblázatban érzékeltetjük.

	Stratégiai területi cél 1 (T1): Debrecen és szoros településegysége	Stratégiai területi cél 2 (T2): Dinamizálódó észak-nyugati kaputérség	Stratégiai területi cél 3 (T3): A határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség
Átfogó cél 1 (Á1): Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye			
Átfogó cél 2 (Á2): Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek			
Átfogó cél 3 (Á3): Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében			
Stratégiai ágazati cél 1 (S1): Versenyképes, gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve			
Stratégiai ágazati cél 2 (S2): Motivált és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében			
Stratégiai ágazati cél 3 (S3): Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében			
Stratégiai ágazati cél 4 (S4): Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások			
Stratégiai ágazati cél 5 (S5): Élhető és életető települések			

2.10. A területfelhasználás alapelveit lefektető koncepció

Az Országos Területrendezési Terv (OTrT) alapján a területfelhasználás feladata a környezeti adottságok feltárása és értékelése, a környezet terhelését, terhelhetőségét és a fejlesztési célokat figyelembe vevő területfelhasználásnak, az infrastrukturális hálózatok területi szerkezetének, illetve elhelyezésének; valamint az országos és térségi területrendezési, továbbá a településrendezési feladatoknak az OFTK irányelveihez illeszkedő, és az ennek alapján kidolgozott ágazati koncepciókkal összhangban történő szabályozása.

Az OTrT határozza meg, hogy a megyének milyen területfelhasználási kategóriákat és térségi övezeteket és mely feltételekkel kell alkalmaznia. A megyei területrendezési terv a meglévő és tervezett országos jelentőségű térszerkezeti elemeken túl tartalmazza a meglévő és tervezett térségi jelentőségű elemeket, műszaki infrastruktúra-hálózatokat és egyedi építményeket is. A megyei tervdokumentum jelöli ki a sajátos jellemzőkkel, védendő értékekkel vagy tájhasznosítási szempontból kiemelkedő adottságokkal rendelkező területi egységeket.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció, területi szemléletének megfelelően, a fejlesztések területhasználatát érintő horizontális szempontokat is bevezetett. Az OFTK horizontális szempontokat határozott meg az ország területének, mint fizikai térnek a használatát illetően. Ezek mentén került meghatározásra Hajdú-Bihar megye területfelhasználási alapelveit lefektető koncepció kidolgozása.

A megyei területfelhasználás alapelveit lefektető koncepció célja a területfelhasználási igények nagytávlatú összehangolása. Ennek érdekében a felelős tervdokumentumokban hangsúlyos kell, hogy legyen a térségi területfelhasználás és a műszaki infrastruktúra hálózatok térbeli rendjének meghatározása. A koncepció feladata, hogy elősegítse a társadalmi, gazdasági és környezeti céloknak megfelelő térbeli szerkezet kialakítását, az elmaradott térségek fejlődését, a táji, természeti, kulturális értékek megőrzését, a természeti erőforrások védelmét. A koncepció feladata érvényesíteni az uniós horizontális politikai irányelveket, úgymint fenntarthatóság, esélyegyenlőség biztosítása, továbbá a hazai fejlesztéspolitikai szempontokat is, mint a biztonság, az információs társadalom elősegítése és a foglalkozás növelése. Hajdú-Bihar megye területhasználatát a helyi erőforrások védelmét szolgálja. A nem vagy nehezen megújuló helyi erőforrások védelmét (termőföld, tájkép, természetes és kulturális örökség) szolgáló területhasználat az elsődleges elv.

Hajdú-Bihar megye területfelhasználási alapelvei ösztönzik a gazdálkodás és a vízgazdálkodás összehangolását, szükséges esetekben a terület- és gazdálkodási forma váltásának elősegítését. A talaj védelmével szorosan összefügg a területhasználat szerkezetváltása. A szántóterületek még dominálnak Hajdú-Bihar megye területhasználatában, azonban hosszú távon nagyon aggasztó ezek csökkenése. A megyei területhasználati koncepció értelmében

meg kell állítani ezt a folyamatot ezért igen hangsúlyossá kell tenni a takarékos, összehangolt területhasználat érvényesítését, a barnamezős területek újrahasznosítását és a települések belterületein a beépítési intenzitás növelését, illetve a településközpontok, történeti beépítésű területek revitalizációját.

3. A fejlesztés eszköz- és intézményrendszere

Miután koncepció módszertani szempontból nem kell, hogy tartalmazzon eszközöket, mivel funkciója nem terjed tovább az irányok kijelölésénél, s mivel az eszközök kiválasztása a területfejlesztési program része, ezért a jelen dokumentumban csak nagyon röviden és vázlatosan térünk ki az eszköz és intézményrendszerre.

Ezen előfelvetés mellett a fejezet bizonyos részeinek kidolgozását megnehezítette, illetve nem teszi kellően megalapozottá a Partnerségi Megállapodás és az Operatív Programok nem végleges formátuma, illetve az ezekhez kapcsolódó szervezeti szabályokat rögzítő jogszabályok nem teljes köre.

3.1. Javasolt prioritások

A következőkben a célok elérését támogató prioritások meghatározását, és egy-egy prioritás alatt a lehetséges beavatkozások rövid felsorolását tesszük meg, amelyek részletes kifejtésére a területfejlesztési stratégiai programban kerül sor.

3.1.1. Fenntartható környezet

Indoklás:

Hajdú-Bihar megye bővelkedik természetvédelmi területekben, amelyek az Alföld természeti értékekben egyik leggazdagabb részét jelentik, amelyek fenntartható használata jelentős gazdasági és társadalmi értéket jelent. A megye területhasználata ugyanakkor speciális, hiszen nagyon jelentős a mezőgazdasági művelés tájformáló szerepe. Az iparszerű mezőgazdaság jellemzője a természeti feltételekhez (talaj, vízellátás, domborzat, mikroklíma) való nem tökéletes alkalmazkodás. A domináns, nagy parcellákra épülő szántóföldi növénytermesztés az ökológiai diverzitás és a természetes növénytakaró csökkenését, valamint talajeróziót eredményez. Az iparszerű állattartás ugyanakkor potenciális talaj- és vízszennyező. A jövőben törekedni kell a fenntartható területhasználatra és környezetkímélő művelésre, így biztosítható a földterületek termőképességének hosszú távú fennmaradása. Fontos szempont az erdősültség további növelése, különös figyelemmel az őshonos és tájhonos faállományok fenntartására. Kiemelten fontos továbbá az erdőfelújítások során a megfelelő fafajválasztás, illetve a változó környezeti feltételeknek ellenállóbb állományok továbbá mezővédő erdősávok telepítése és fejlesztése. A környezeti problémák jelentős része összefüggésben van a helytelen vízgazdálkodási gyakorlattal.

A fenntartható területhasználatnak ki kell terjednie a nagybefektetők fogadására is alkalmas barnamezős területek fejlesztésére.

A megye fontos környezeti kihívása a közlekedési útvonalak környéke és a nagyobb városi területek esetében, illetve a hibás mezőgazdasági gyakorlatokhoz kötődően az intenzív agrárterületek térségében a levegőszennyezés. A téli fűtési időszakban a helytelen lakossági fűtési praktikák ezt a helyzetet tovább rontják.

Javasolt beavatkozási területek:

- Komplex térségi vízviszatartó rendszerek kialakítása
- Komplex települési vízgazdálkodási rendszerek kialakítása
- A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat eljárásainak a terjesztése
- A természeti örökség hasznosítása a szelíd turizmus formáin keresztül
- Optimális területhasználati rendszer kidolgozása
- A barnamezős területek környezeti kármentesítése
- Környezettudatossági szemléletformáló programok indítása

3.1.2. Klímaadaptáció a megyében

Indoklás

Hajdú-Bihar megye a klímaváltozás káros hatásainak az országos átlagnál nagyobb mértékben kitett térség. A melegebbé és szárazabbá váló éghajlat mellett az időjárási szélsőségek gyakoribbá válása is valószínűsíthető, ami nemcsak a természeti környezet, de a mezőgazdaságra, az infrastruktúra és az emberi egészségre nézve is kockázatot hordoz. Az ehhez való alkalmazkodás (adaptáció) éppen ezért elengedhetetlen. A megye hozzá kíván járulni az európai és hazai üvegházgáz kibocsátás csökkentési (mitigációs) célkitűzések teljesítéséhez, így szükség van a különböző szektorokban (lakossági, középületekhez köthető és gazdasági energiahasználat, közlekedés, mezőgazdaság, hulladékgazdálkodás) a fosszilis energiahordozók használatának csökkentésére, a megújuló energiaforrások hasznosításának bővítésére, illetve üvegházgáz nyelő felületek (erdők) telepítésére. Emellett ki kell emelni a talajvédelem és a zöld infrastruktúra fejlesztésének fontosságát is.

A klímavédelem hosszú távú megalapozása nem működhet kellő szemléletformáló tevékenységek nélkül, amelyek során a különböző társadalmi célcsoportok specifikus üzeneteket kapnak a számukra optimális kommunikációs csatornákon keresztül.

Javasolt beavatkozási területek:

- Lakó és középületek energiahatékonyságának javítása
- Megújuló energia ágazati alkalmazásának erősítése, részarányának növelése
- Távhőrendszerek fejlesztése a megújuló energiaforrások részesedésének növelésével
- Épületek energetikai fejlesztése során megújuló energia használat beépítése
- Naperőmű-parkok létesítése
- Települési és térségi energiaközösségek, energiaudvarok létrehozása
- Településközi és településen belüli intelligens közösségi közlekedés javítása, a lakosság arra való áttérítése
- A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése
- A hulladék-termelés csökkentése, újrahasználat és hasznosítás rendszereinek fejlesztése
- Települési klímaadaptációs létesítmények kialakítása
- Települési és térségi klímamenedzseri hálózat létrehozása
- Szemléletformáló rendezvények megvalósítása
- Klímaadaptív, többfunkciós területhasználat, rugalmas növényhasználat és tág tűrésű fajták alkalmazása

3.1.3. A megye gazdaságának komplex fejlesztése

Indoklás

Hajdú-Bihar megye egészére vonatkozóan az egyik legfontosabb cél a megye versenyképességének további erősítése. Erre vonatkozóan Hajdú-Bihar megye változatos adottságai több szempontból is lehetőséget biztosítanak a gazdasági fejlődésre. Ugyanakkor a területi (és fejlettségbeli) heterogenitás miatt a gazdaságfejlesztés mást jelent egy dinamizálódó és mást egy leszakadó térségben, ezért a megyében a gazdaságfejlesztést komplex módon kell kezelni, melynek fókuszában a versenyképesség fokozása mellett a gazdasági kohézió erősítése is kell szerepeljen.

A megye hosszútávú célkitűzése a megye kedvező földrajzi fekvésére, geopolitikai pozíciójára, természeti és kulturális értékeire és tudásbázisára, valamint a nemzetközi szinten is egyre fontosabb gazdasági irányzatoknak megfelelő fejlesztésekre alapozva, területspecifikus lehetőségeinek kihasználása. Ennek eléréséhez a jelenlegi, meglévő logisztikai, digitális és egyéb hálózatok és az innovációs képesség növelése elengedhetetlen, külön fókuszálva a kis- és középvállalkozások erősítésére.

Ezen irányzatok mentén való tudatos gazdaságfejlesztési folyamatok magában hordozzák:

- A megye agrár- és élelmiszergazdasága megerősödését, amely által nő az exportban és a gazdaságban betöltött szerepe, így hozzájárul a fenntartható gazdasági növekedéshez, valamint a vidéki térségek fejlődéséhez és a foglalkoztatás növeléséhez.
- A megye növekvő szerepét az innováció és a tudásközpontú ágazatokban, hiszen ebben a megye felsőoktatása versenyelőnnyel és potenciállal rendelkezik nemzetközi szinten is.
- A megye szállítmányozáshoz kapcsolódó infrastruktúrájának fejlesztését, hálózatok kialakítását és fejlesztését úgy szervezeti, mind technológiai területen, a vállalkozások ehhez kapcsolódó alkalmazkodási készségeinek és innovációs hajlandóságuknak növelését.
- Beszállítói válás támogatása. A megyeszékhelyen meginduló nagy beruházásokhoz való kapcsolódás, lehetőségeinek megteremtése, amin keresztül megyeszékhelyi környező települések vállalkozásai is be tudnak kapcsolódni a fejlődésbe. Ez különösen fontos, miután a megye gazdaságát a magasabb hozzáadott értékű tevékenységek felé szükséges terelni, a meglévő agrár- élelmiszer- és egészségügyi ágazatok mellett a globális piacokra is termelő ipari ágazatok irányába.

Az innovációs potenciál kiaknázása nem csak a gazdasági szereplők számára fontos, hiszen a megye gazdasági erősödése, az innovatív megoldások elterjedése a megye valamennyi területét, települését olyan értékekkel rendelkező élettérre formálja, ahol magasabb szintű életminőséget biztosít.

Javasolt beavatkozási területek:

- Szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javítása
- Digitális terek fejlesztése, hálózatosodás
- K+F+I potenciál erősítése, kreatív és versenyképes tudásrégió kialakítása
- Kis- és középvállalkozások támogatása, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítése
- A megye gazdasági ágazatainak komplex fejlesztése

3.1.4. Az elérhetőség további fejlesztése Hajdú-Bihar megyében

Indoklás

Hajdú-Bihar megye közlekedés- és infokommunikációs-fejlesztésre vonatkozó céljai reagálnak az emberi tevékenység okozta éghajlatváltozás mérséklésére, a modern 21- századi technológiák alkalmazására, így az Európai Unió keretrendszerek célkitűzéseinek megvalósítását is szolgálják. Emellett azonban a hozzájárulnak a dinamikus, modern gazdaság

lehetőségeihez és a humánerőforrás fejlesztésének és a felzárkóztatás, esélyteremtés céljaihoz is.

Hajdú-Bihar megye közlekedés-földrajzi elhelyezkedése kedvező. A Tiszántúl országos és nemzetközi közlekedési főútvonalai átszelik a megyét, Debrecen pedig a vasúti hálózattal az egyik legjobban ellátott csomópont az országban. Mindemellett a megyét átszelő közúti tranzitútvonalak nagyobb átbocsátó-képességűre történő átépítése részben hiányos (4. számú főút), a vasúthálózat és a repülőtér kapacitásai még jobban kihasználhatók, és számos másod- és harmadrendű út, valamint a megye több településének belterületi útjai felújításra szorulnak. Így a fejlesztési célok elérésnek fontos feltétele a megye közlekedési infrastruktúrájának további fejlesztése, a külső megközelíthetőség növelése, s a járási/térségi központok elérhetőségének javítása. Fontos ezért az európai közúthálózatokhoz való bekapcsolódás a megye logisztikai potenciáljának kiaknázásához, valamint a vasúti és repülőtéri fejlesztések támogatása a gazdasági lehetőségek kihasználásához.

A gyorsforgalmi úthálózat kiépítése mellett a települési és alsóbbrendű utak fejlesztésével érhetőek el a kitűzött területi és ágazati célok, ezért figyelmet kell fordítani a kis települések közötti összeköttetés javítására, a határmenti együttműködést segítő közúti kapcsolat erősítésére a határ két oldalán lévő települések között. Ezen úthálózati elemek megteremtése és felújítása segíti a helyi gazdaság és a helyi közösségek lehetőségeinek bővülését és hozzájárul az életminőség javulásához is. Ezért a megye fő és mellékútvonalainak fejlesztésével a kistépelülések és kisvárosok közötti hálózatos összeköttetés javulása fontos fejlesztési elemként járul hozzá a célok eléréséhez.

Debrecen és a környékén lévő bolygóvárosok biztonságos és rövidebb menetidőt igénylő közúti közlekedéssel történő elérhetősége fontos fókuszterület. Javasolt a már meglévő közutak bővítése (4. 47, 48, 35. sz. főút kivezető szakasza).

A közlekedés vonatkozásában jelentős tényező a megye határmenti elhelyezkedése, s a korábbi fejlesztések (M35/M4 autópálya határig történő kivezetése) következtében a korábbi kelet-nyugati irányú mellett megjelenő észak-déli, nemzetközi tranzitforgalom szabályozott átvezetéséből adódó problémák, valamint a határmenti szerepből adódó egyéb kapcsolati hiányok orvoslására is figyelmet kell fordítani. A megye logisztikai potenciáljának kiaknázásához további közúti és a repülőtéri fejlesztések szükségesek.

A megye elérhetőségét nagyban befolyásolja a Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal nagysebességű fejlesztésének folytatása. De kiemelt fontosságot kell kapnia a mellékvonalak, elővárosi vasúti vonalak minőségi fejlesztésének is. Ehhez kapcsolódóan a közösségi közlekedés hatékonysága és minősége kapcsán is szükséges beavatkozások fogalmazhatók meg. Ugyancsak fontos, mind a klímavédelmi, mind a közösségi kapcsolatok fejlesztése miatt a kerékpárút hálózat további fejlesztése és az egyes meglévő elemek összekapcsolása, amely során tekintettel kell lenni a belterületi szakaszok biztonságos kialakítására is.

Az elérhetőség javítása a virtuális térben is fontos, s ebben a tekintetben a megye települései, az előző fejlesztési ciklusoknak köszönhetően az országos átlagnál jobb helyzetben vannak,

ugyanakkor az innováció és a rugalmas alkalmazkodás feltétele a lakosság, az intézmények és a vállalkozások interneten való megjelenését befolyásoló feltételek javítása és a kábel nélküli hálózati elérhetőség jelenlegi szintjének emelése.

Javasolt beavatkozási területek:

- Települési és alsóbbrendű utak fejlesztése, alvóvárosok elérhetőségének javítása
- Meglévő út- és vasúthálózat fenntartása és fejlesztése
- Határon átívelő közúti kapcsolatok fejlesztése
- IKT alkalmazások erősítése
- Az intézmények és szolgáltatások digitális elérésének javítása
- Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal fejlesztésének folytatása
- mellékvonalak és elővárosi vonalak korszerű, környezetbarát fejlesztése
- P+R parkolási rendszerek kialakítása
- Debrecen – intermodális központ megvalósítása
- Debrecen és Nagyvárad közötti vasúti összeköttetés helyreállítása – a Nagykereki-Ártánd közötti vonal újjáépítésének vizsgálata

3.1.5. Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom

Indoklás

Hajdú-Bihar megye humán erőforrásainak helyzete demográfiai szempontból nem túl kedvező: egyrészt a meglévő nagy népességszám mellett az országos átlagnál nagyobb természetes fogyás, másrészt számottevő migrációs veszteség jellemzi (amelyen belül jelentős probléma a képzett munkaerő elvándorlása), mindamelllett, hogy népességének korszerkezete fiatalos. Az elvándorlás lassítása, a meglévő humán potenciálok megőrzése elemi érdeke a helyi közösségeknek. A megyén belüli differenciák is jelentősek, amelyek azonban újabb feszültségek forrásai, hiszen Debrecen kisebb vándorlási vesztesége részben az egyéb településekről szívja el az erőforrást, a pozitív természetes szaporodással jellemezhető települések esetében pedig a háttérben sokszor az etnikai viszonyok átalakulása áll, ami magával hoz számtalan szociális problémát is.

A megyében a legalább érettségizettek 18 év feletti népességhez viszonyított aránya mindössze a Debrecen térségében haladta meg az országos és a vidéki átlagot, a többi területé elmaradt azoktól. A határ menti térség rosszabb helyzete az iskolázottsági adatok alapján is egyértelműen kirajzolódik. Debrecenben a fiatal, magasan képzett szakemberek letelepedése a kutatási, oktatási és gazdasági központ miatt jelentős, ami tovább növeli a megyeszékhely jobb mutatóit a népessége iskolázottsági mutatói vonatkozásában.

Hajdú-Bihar megye adottsága a képzési-oktatási intézmények terén kiemelkedő, elsősorban a felsőfokú képzést biztosító Debreceni Egyetem és a jól kiépített középfokú intézményeknek

köszönhetően. Ennek ellenére a megye népességének iskolázottsági mutatói az országos átlagnál kedvezőtlenebb képet mutatnak. Ezért mindenképpen szükséges a lakosság és ezen belül a tanuló korúak készségi szintű lehetőségeit bővíteni, a tanuláshoz kapcsolódó intézményi és személyi feltételeket javítani, nagy hangsúlyt helyezve az élethosszig való tanulásra is.

Az infrastruktúra és a gazdasági környezet fejlesztése is megköveteli a humán kapacitások bővítését és kiaknázását. Ez egyrészt jelentheti a szakképzés és felsőoktatás piaci igényeknek megfelelő fejlesztését, amelynek keretében támogatni kell a vállalkozások bevonását a képzésekbe (duális képzések fejlesztése), hatékonyan működő pályaorientációs rendszert kell kiépíteni. S jelenti a közoktatás szociális dimenziójú fejlesztését, informatikai és nyelvi oktatási programok elősegítését. Másrészt a megye népességmegtartó erejének növelését, elsősorban a vidéki területek foglalkoztatási központjaira fókuszáló munkahelyteremtés segítségével. Az oktatás, szakoktatás és felsőoktatás minőségi fejlesztése során elsősorban a gazdasági szempontokat kell figyelembe venni. A megye szakképzésének vonatkozásában gyengeségként jelenik meg a szakképző rendszer munkaerő-piaci kapcsolatainak gyengesége, az intézmények alacsony szintű felszereltsége és az intézményrendszer területi eloszlásának egyenetlensége.

Egyértelműnek tűnik, hogy ha szakképzésre jelentkező diákok létszáma és pályaorientációjában nem sikerül változást elérnünk, akkor Hajdú-Bihar megye nem lesz képes kiszolgálni a Debrecen környékére betelepülő multinacionális, ipari vállalatok munkaerőigényeit. Prioritást kell élveznie a hiányszakmák pontos feltérképezésének és azok népszerűsítésének a tanulók körében.

Az oktatás (alap- közép- és felsőoktatás, felnőttképzés) minőségi fejlesztéséhez szükséges az intézményekben működő vagy azokat kiszolgáló intézmények további minőségi fejlesztése. A Szakképzés 4.0 stratégiában megfogalmazott 3 alappillér szerint karrierlehetőséget átlátható és kiszámítható szakképzési rendszert), vonzó környezetet (infrastruktúra és digitális háttér) valamint naprakész oktatói tudást szükséges biztosítani.

A köznevelési intézmények épületei műszaki állapotának és eszközellátottságának korszerűsítésével a családok számára vonzóbbá válik gyermekeik helyi intézményekbe íratása, ezáltal is elősegítjük a családok helyben maradását, növeljük a térség megtartó erejét. A köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztéseinek kiemelt célja, hogy a területi különbségeket kiegyenlítve, a minőségi nevelés-oktatáshoz való hozzáférés egyenlő esélyét megteremtve, a közel azonos színvonalú köznevelési feladatellátáshoz való hozzáférést biztosítva legyenek meg az intézményekben a jelen kor elvárásainak megfelelő infrastrukturális feltételek (megfelelő számú, korszerűen felszerelt tanterem, szaktanterem, labor, nyelvi képzési helyszín, informatikai és egyéb eszközök, korszerű közösségi terek, a mindennapos testnevelés infrastrukturális és eszköz feltételei, illetve helyi igény szerint a művészeti oktatás, a tehetség gondozás biztosításához szükséges termek és speciális eszközök).

A súlyosan-halmazottan fogyatékos gyermekek, fiatalok számára a törvényi keretek már hazánkban is biztosítják a köznevelésben való teljes jogú részvételt, ugyanakkor az ehhez

szükséges intézményrendszer humán, eszköz és infrastrukturális ellátottsága nem teljesen megoldott Hajdú-Bihar megyében.

EU-s elvárás, hogy a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók számát 10% alá kell szorítani. Ugyanez vonatkozik a korai iskola elhagyás problémáira. Mindkét jelenség markánsan van jelen a megyében.

A megye halmozottan hátrányos helyzetű lakosainak aránya az országos átlagnál magasabb, ahogy az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők aránya is. Éppen ezért a szociális ellátó rendszerek fejlesztése, az alternatív, helyi jövedelmet jelentő foglalkoztatási formák elterjesztése, a környezeti fenntarthatóságot figyelembe vevő környezetkímélő termelési módok elterjesztése egyszerre lehet a vidékfejlesztés és a szociális felzárkóztatás záloga. Ehhez elsősorban a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációjának erősítése, felzárkóztatása az oktatásba és munkaerőpiacra való hatékonyabb bevonásán keresztül elengedhetetlen.

A kulturális szolgáltatások közül Hajdú-Bihar megyében számos nyilvános könyvtár, közművelődési intézmény és múzeum vagy kiállítóhely, valamint mozi terem, illetve Debrecenben színház létezik. Ezek megújítása a digitális világhoz való alakítása, ugyanakkor a helyi értéket is őrző szerepük erősítése záloga a helyi lakosság életminőségének és képességeinek javításának, ezen keresztül pedig a megye versenyképességének is.

Javasolt beavatkozási területek:

- Piacvezérelt szakképzés és felsőoktatás támogatása
- Munkaerőpiaci szereplők aktív együttműködési platformjának kialakítása, megerősítése
- Online képzési formák szerepének erősítése
- A „hiányszakmák” népszerűségének fokozását célzó regionális, térségi szintű szemléletformáló, pályaaorientációs programok
- Célzott munkaerőpiaci programok
- A kulturális intézményrendszer fejlesztése
- Szemléletformálás/készségfejlesztés
- Szociális ellátórendszer fejlesztése
- Felzárkóztatási programok

3.1.6. Egészséges és gondoskodó társadalom

Az „Egészséges és gondoskodó” prioritás kialakítását a közszolgáltatások színvonalának és elérhetőségének alacsony szintje, az ebben fennálló területi különbségek, valamint a Hajdú-Bihar megyére is jellemző számos leromlott, szegregálódó és elnéptelenedő településrész indokolja. Ennek megfelelően a járási központokban biztosítani kell a járás települései számára a minőségi, elérhető és egyenlő esélyű hozzáférést a közszolgáltatásokhoz és közigazgatáshoz,

különös tekintettel az egészségügyi, népegészségügyi és szociális szolgáltatások vonatkozásában.

A megyében szükséges a foglalkoztatottsági és jövedelmi mutatók szerinti alacsony státuszú családok, illetve a szegregációs folyamatoknak kitett városrészekben élők további elszigetelődésének megakadályozása.

Ezért a megfelelően kiépített egészségügyi és szociális ellátórendszer további erősítése, a helyi szinten elérhető szolgáltatások fejlesztése és bővítése célja a prioritásnak. Ezen fejlesztések az intézmények szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítését, a hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklését is célozzák. Az egészségügyi alapellátás fejlesztésének fontosságát az adja, hogy ez a szint képes leginkább elvégezni az alapvető szűrővizsgálatokat és egészségi állapotfelméréseket és hatékonyan hozzájárulni a lakosság egészségtudatosságának erősítéséhez. Az egészségügyi infrastrukturális fejlesztések a lakosság egészségben eltöltött életévei számának növekedését, a munkaképesség mielőbbi visszaállítását, valamint az erőforrások koncentrálásával a szolgáltatások költség-hatékonyságának és minőségének javítását segítik elő.

A lakosság egészségügyi ellátását alapszinten a háziorvosi szolgálatok végzik a megye valamennyi településén. Egyre nagyobb problémát jelent ugyanakkor, hogy egyes – főként vidéki – térségekben a háziorvosi ellátás hosszabb ideig helyettesítés keretében biztosított, illetve, hogy a háziorvosok között egyre több az időskorú. Ezen helyzet kezelésére, akár helyi, akár megyei szinten akciókat kell indítani.

A megye járóbeteg szakellátási hálózata jó, a lakosság négyötöde a saját településén tudja igénybe venni ezeket a szolgáltatásokat, ugyanakkor a színvonal (pl.: szakorvosi rendelési órák, modern diagnosztikai eszközök) tekintetében jelentős különbségek adódnak, ami miatt jelentős súly hárul a Debreceni Egyetem Klinikai Központjára és a Kenézy Gyula Egyetemi Kórházra.

A megye korstruktúrája ugyan fiatalos, ugyanakkor a vidéki térségek településein az országos átlagnál jobban nő, az időskorúak aránya. Az ehhez kapcsolódó szociális, egészségügyi és társadalmi infrastruktúra-fejlesztés, valamint az egészségüghöz kapcsolódó szolgáltatások, az alapellátás fejlesztése ezen térségek esetében kiemelt jelentőségű.

A megye településein fontos a szociálisan leszakadó csoportok felzárkóztatásának segítése, valamint az esélyegyenlőség javítására szolgáló személyi, tárgyi, infrastrukturális háttérfeltételek biztosítása a köz és civilszférában. Ennek fő célja a társadalmilag hátrányos csoportok integrálási esélyeinek, ezen belül pedig különösképp az általános életminőségének, készségeinek és munkaerőpiaci esélyeinek a javítása kell, hogy legyen.

A súlyosan-halmozottan fogyatékos gyermekek, fiatalok számára a törvényi keretek már hazánkban is biztosítják a köznevelésben való teljes jogú részvételt, ugyanakkor az ehhez szükséges intézményrendszer humán, eszköz és infrastrukturális ellátottsága nem teljesen megoldott.

Javasolt beavatkozási területek:

- Egészségügyi alapellátás és önkormányzati fenntartású járóbeteg-szakellátás intézményei szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítése,
- Egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklése
- A védőnői szolgálat humán és eszközállományának fejlesztése, infrastrukturális megújítása
- Népegészségügyi tevékenységek fejlesztése
- Lakosság egészségtudatosságának növelése
- A települési és járási szintű szolgáltatások kialakítása (az időskorúakról, szenvedélybetegekről, és hajléktalan emberekről gondoskodó szociális nappali ellátások) és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése
- Egyéb szociális ellátások fejlesztése (gyermekjóléti szolgáltatás és a gyermekek napközbeni ellátása; szociális étkeztetés és házi segítségnyújtás; családsegítéshez való hozzáférés biztosítása)
- Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése
- Szociálisan rászoruló csoportok és személyek szemléletformálása, felzárkóztatása

3.1.7. Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén

Indoklás

A prioritás elősegíti, hogy Debrecen potenciáljára építve a megye a Kárpát-medence egyik gazdasági, kulturális, valamint elsősorban egészségipari központjává váljon, ahol a lakosság egészséges környezetben élhet, valamint javul egészségi állapota. A város 2030-ig elkészült stratégiája egyértelműen kijelöli a gazdaságfejlesztés fő irányait. Cél, hogy Debrecen innovatív fejlesztésével a környező településekkel összefogva dinamikus gazdasági erőter legyen a Kárpát-medencében

Debrecen városa elkészítette a Debrecen 2030 stratégiáját, amely célja, hogy a fejlesztésekkel a város nemcsak utolérje, de túl is szárnyalja régiós versenytársait. Debrecen kelet-magyarországi nagyvárosok körében kimutatható vezető pozíciója, gazdasága az egyik leginkább terciarizálódott nagyvárosi gazdaság (az ipar dinamikus szegmensei elsősorban a megyeszékhelyen működnek). A gazdaságfejlesztést szolgáló infrastruktúra komoly mértékben bővült az elmúlt években, számottevő ipari parki és inkubációs kapacitások születtek, klaszterszervezetek alakultak, ugyanakkor különösen az ipari parki infrastruktúra és szolgáltatáskínálat terén nagyok a különbségek, az ipari parkok egy része kihasználatlan, ezeken a helyeken a belső út és infrastruktúrafejlesztés, valamint a reptér fejlesztése elengedhetetlen. A diverzifikált iparfejlesztés a város egyik kulcskérdése, de az autóipar, mint húzóágazat ebben fontos szerepet játszik, ehhez a SmartCity megoldások (illetve annak

infrastruktúrája) megteremtése létfontosságú. A fejlesztések során horizontális elvként érvényesülnek a klímaadaptív, környezethez alkalmazkodó új megoldások.

A megye gazdaságán belül külön kell foglalkozni Debrecen adottságaira épülő turizmussal. Növekvő vendégforgalom jellemzi mind a megyét, mint Debrecen, elsősorban az egészségturizmus területén, de javuló tendenciát mutat a természeti és kulturális örökségekre épülő kulturális, valamint aktív turizmus népszerűségének növekedése. A debreceni repülőtér bővülése, valamint a megépült turisztikai infrastruktúra az üzleti turizmus serkentését erősítette. Új elemként jelent meg a megye kínálatában a gasztronómiai turizmus. Ezek további fejlesztése nem csak a város, de a térség gazdaságára is jótékony hatással lesz.

Javasolt beavatkozások

- Közlekedési hálózatok és infrastruktúra fejlesztése
- Vízgazdálkodás fejlesztés, kék gazdaság erősítése
- Ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése
- Közmű és energetikai fejlesztések, megújuló energia intenzív hasznosítása
- Debrecen (és térsége) turisztikai fejlesztés

3.1.8. Élhető vidék, élhető települések

Indoklás

A perifériális vidéki térségek szerepe a megyében átalakulóban van: néhány éven belül a gyorsforgalmi úthálózat kiépül a bihari térségben, emellett egyes települések transzferszerepe felerősödik különösen a határ közvetlen közelében (pl. Biharkeresztes környéki egyes települések Nagyvárad agglomerációs hatásait mutatják a lakófunkciók vonatkozásában). Emellett gyarapodnak a gazdasági, infrastrukturális, kulturális és településközi kapcsolatok is. A helyi gazdaság szerepének felértékelődése erősíti az itt élők identitását, amely az egyébként számos társadalmi-gazdasági problémával küzdő térségben hozzájárul a népességmegtartó erő növekedéséhez. Mindenezen pozitív folyamatok ellenére még jelen vannak a vidéki térségekre jellemző hátrányok, mint a marginalizálódó társadalom (hátrányos helyzetűek, fogyatékkal élők stb.), a hiányos helybeni funkciók, infrastrukturális elmaradás, a klímaváltozás következményeit egyelőre követni nehezen tudó gazdálkodás vagy a romló települési környezet.

Hajdú-Bihar megye egyik fontos célja az élhető és éltető vidék megteremtése, a vidéki lakosság helyben tartása, életminőségének javítása éppúgy, mint a helyi gazdaság- és szolgáltatásfejlesztés. Ezek összetett feladatot jelentenek és komplex kezelést, tevékenységeket igényelnek.

A mezőgazdaság jelentősége Hajdú-Bihar megyében nagy, melyben jelenleg a szántóművelés dominál. A megye célja, hogy a mezőgazdasági termelési módok megválasztásakor a földterületek termőképességének hosszú távú fennmaradása legyen az elsődleges szempont. Cél továbbá az erdősültség további növelése, különös figyelmet fordítva azokra a területekre, ahol az őshonos faállományok fenntartása még lehetséges. Külön figyelmet érdemel a lakosság alkalmazkodóképessége a klímaváltozás hatásaihoz. Cél, hogy mind a lakosság, mind pedig az önkormányzati és gazdasági szereplők esetében javuljon a probléma és a megoldási lehetőségek ismertsége és az elkötelezettség a megelőzést szolgáló beavatkozások megtételére. Ennek egyszerű, de a mindennapokban könnyen megvalósítható, hatékony megoldásait kell fejleszteni (pl. viharokkal szembeni védekezés, környezetbarát építkezés, településszerkezet alkalmazkodás, zöldterület fejlesztés, hulladékkezelés, a körforgásos gazdaság módszereinek megismertetése, stb.). Emellett cél, hogy az elhanyagolt ingatlanok önkormányzati megvásárlása tekintetében legyen lehetőségük (akár pályázat keretén belül) és mozgásterük.

A város-vidék kapcsolatrendszer megerősítésének alapvető feltétele a vidéki települések elérhetőségének javítása. Az elérhetőség fejlesztésében elsődleges a meglévő úthálózat minőségi fejlesztése, amely a települések közötti utazás idejét rövidíti le. Az útfejlesztések mellett fontos a közösségi közlekedési formákban való fejlesztések elősegítése a tömegközlekedési eszközök minőségi javítása érdekében.

Vonzó tényezők továbbá a munkahelyet szolgáltató vállalkozások. A városi jogállású településeken történő telepítő tényezők javításával újabb, munkaerő felvételt igénylő vállalkozások idetelepülésével a telephelyként szolgáló település vonzáskörzete kiterjedhet, így a közvetlen környezetében lévő településekkel kialakult kapcsolat erősödhet, illetve ez a kapcsolati háló kiterjedhet a földrajzilag távolabb eső területekre is.

A munkavállalás mellett a kulturális kapcsolatok esetében is fejlesztési potenciál rejlik. Hajdú-Bihar Megye gazdag történelmi, kulturális értékeire építve a történelmi központok, valamint a kulturális hagyományokban azzal osztozó települések közötti kapcsolat erősítése nem csak a helyi identitás megerősítése érdekében lényeges, hanem gazdasági előny is nyerhető vele. Ezen gazdasági előny elsősorban turisztikai attrakciók fejlesztésével érhető el. Így a hasonló kulturális múlttal rendelkező települések között identitásbeli kapcsolatok erősítésére is lehetőség nyílik.

Továbbra is működtetni kell a települések közötti feladatmegosztást, együttműködést. A térségi együttműködések kiterjesztése, bővítése javasolt. A településközi kapcsolatrendszer megerősítése magában hordozza a települések lakosai közötti kapcsolatok erősödését is, valamint a környezetükhöz, településükhöz és ezáltal a megyéhez való kötődésük erősödését is. Ezen kapcsolatok javulásával erősödne a megye lakosságmegetartó ereje is, így elősegítve hosszútávon fenntartható, élhető települések és erős identitású közösségek létrejöttét.

A közszolgáltatások elérést teszik lehetővé azon társadalmi felzárkózást elősegítő beavatkozások, melyek a helyi szükségletekre és igényekre építenek, valamint a helyi közösségek által kialakított, helyi társadalom fejlődését szolgáló szolgáltatások bevezetését célozzák. A települési kulturális intézmények, valamint a sportinfrastruktúra ugyancsak integráns részei a lakosság életminőségének.

Az infrastruktúra és a gazdasági környezet fejlesztése is megköveteli a humán kapacitások bővítését és kiaknázását az oktatás, az innováció és a tudás- és technológia-transzfer fejlesztésével.

A leromlott városrészek felzárkóztatása szintén elengedhetetlen. A közlekedés könnyítésére, a szolgáltatások elérhetőségének javítására burkolt utakkal, a települési környezeti fejlesztésekre és a közbiztonságra, vagyonvédelmi fejlesztésekre javasolt hangsúlyt helyezni.

Javasolt beavatkozások

- Fenntartható területhasználat és környezetkímélő művelés ösztönzése
- Adaptív épületállomány és közjóléti zöldterület növelés
- Településközi kapcsolatok, város-vidék kapcsolatrendszer erősítése
- Közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása

3.2. A felülvizsgálati, módosítási folyamat, a társadalmasítás és legitimáció leírása

A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása a következők szerint alakult a megyében.

A 2030-ig tartó időszak tervezési tevékenységéhez a fejlesztési elképzelések feltárása 2019-ben kezdődött, melynek keretében a települési önkormányzatok közreműködésével feltártuk a lakosság, a vállalkozások, a civil szervezetek, a kistérségi társulások és maguk az önkormányzatok fejlesztési elképzeléseit. Ezek mellett a Hajdú-Bihar megyei Önkormányzat Hivatala rendszeresen gyűjtötte a fejlesztési ötleteket, továbbá 2020 tavaszától bekapcsolódott az Északkelet- Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna kialakításával kapcsolatos tervezési és előkészítési feladatokba, melynek során szintén jelentős mennyiségű fejlesztési elképzelést, ötletet azonosított a térség meghatározó köz- és magánszféra szereplői körében

Ezt követte 2020. őszén a Partnerségi Terv elkészítése, amelynek folyamán meghatározásra kerültek a partnerségbe bevonni kívánt célcsoportok, a partnerekkel folytatandó kapcsolattartás módja, eszközei és ütemezése, a társadalmasítással kapcsolatos eljárások és azok menetrendje, az eredmények értékelésének és felhasználásának módja.

A tervezési folyamat és Partnerségi Terv végrehajtása:

A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Közgyűlése 56/2020. (X. 2.) számú határozatával elfogadta a megye területfejlesztési koncepcióját megalapozó helyzetfeltáró-értékelő vizsgálat dokumentumát, melynek társadalmi egyeztetése 2020. decemberében kezdődött. Jelen járványügyi helyzetben, a társadalmi egyeztetés pilléreit - a Partnerségi Tervnek megfelelően a megyei önkormányzat által biztosított online felületek alkotják. Ez elsősorban a megyei önkormányzat honlapján nyílt társadalmi egyeztetést jelenti.

218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 13. §-a ismerteti az egyes tervezési elemekhez és fázisokhoz kapcsolódó bevonás lehetséges eszközeit és részvételi formáit. A Rendelet az alábbi lehetséges eszközöket említi: kommunikációs kampány, kiállítások, helyi média, tájékoztató kiadványok, állampolgári vélemények gyűjtése, nyilvános fórumok, konferenciák, eseti bizottság, közvélemény-kutatás (szociológiai kutatás, fókuszcsoportos kutatás, munkacsoport megbeszélések, zsűrik).

A tervezési folyamat időszaka alatt a világjárvány és az annak hatására bevezetett korlátozó intézkedések kihívások elé állítja a partnerségi és véleményezési folyamatot, tekintettel arra, hogy járványügyi intézkedések miatt nem javasolt a személyes kontaktusok lehetőségét,

számát fokozni. Ennek eredményeképpen a bevonás tervezett eszközei, részvételi formái elsősorban online lekérdezés módszerével zajlottak. Ezen túlmenően a megyei önkormányzat több sajtóközleményt is közzétett a nyomtatott és online médiában annak érdekében, hogy minél inkább mozgósítsa a Partnerségi Tervében meghatározott szereplők körét a véleményezési folyamatban történő részvétel céljából.

A bevonás keretében a „Bevonandó célcsoportok” fejezetben ismertetett szervezetek kerülnek felkérésre, hogy véleményezzék a területfejlesztési dokumentumokat (Koncepció és Program). A véleményezés online módon, a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat honlapján keresztül történt.

A 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 17. §(2) alapján a területfejlesztési koncepció egyeztetése során tett véleményeket, társadalmi észrevételeket és a tervezői válaszokat az egyes munkafázisok dokumentációjához kell csatolni. A tervezett ütemezés alapján a társadalmasítás 45 nap alatt, 2020. december 04.- 2021. január 17. között történt.

3.3. Felelősség és intézményrendszer

A fejezet erősen függ az Európai Unió források elköltésének keretrendszerétől, amelynek végleges állapota jelenleg nem ismert, ezért a fejezet elsősorban a Megyei Önkormányzat koordinációs tevékenységét tekinti át.

A megyei önkormányzatok feladatait alapvetően a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény szabályozza. A 27. § (1) bekezdése alapján a megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. A megyei önkormányzatok területfejlesztésben betöltött szerepét a Tftv. későbbi módosításai is megerősítették, melynek nyomán a területfejlesztési feladatok területi szinten a megyei önkormányzatok hatáskörébe kerültek.

A megyei önkormányzatok elsődleges feladatait továbbá a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény és a 2014-2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet szabályozzák.

A megyei önkormányzatok feladatait, területfejlesztési tekintetben a Tftv. 11. §-a szabályozza, melynek értelmében az alábbiak azonosíthatók egy megyei önkormányzat területfejlesztési feladataiban:

a) A területfejlesztési tervezéssel összefüggő feladatok ellátása keretében:

aa) az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióval összhangban - a megyei jogú városok önkormányzatainak, valamint a fővárosi kerületi önkormányzatok bevonásával - kidolgozza és határozattal elfogadja a megyei és a fővárosi területfejlesztési koncepciót, illetve - a megyei és a fővárosi területfejlesztési koncepció és a megyei területrendezési terv figyelembevételével - a megyei és a fővárosi területfejlesztési programot, a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter állásfoglalásának beszerzését követően,

ab) részt vesz az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepció, valamint az operatív programnak kidolgozásában, a megyei jogú városok önkormányzata és a fővárosi kerületi önkormányzatok kötelező bevonásával észrevételeik figyelembevétel,

ac) előzetesen véleményezi az országos, valamint a megyét vagy a fővárost érintő ágazati fejlesztési koncepciókat és programokat a megyei jogú városok önkormányzata és fővárosi kerületi önkormányzatok kötelező bevonásával, észrevételeik figyelembevételével,

ad) előzetesen véleményezi a térségi területfejlesztési koncepciókat és programokat,

- ae) a tervezés és a végrehajtás során gondoskodik a partnerség elvének érvényesítéséről,
- af) részt vesz a határ menti megyék határon átnyúló nemzetközi fejlesztési programjainak tervezésében, kidolgozásában;

b) A területfejlesztési tervek végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátása keretében:

- ba) nyomon követi és értékeli a megyei vagy fővárosi területfejlesztési koncepció és a megyei vagy fővárosi területfejlesztési programok végrehajtását,
- bb) dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról,
- bc) monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a területi operatív programok irányításában, megvalósításuk végrehajtásában,
- bd) figyelemmel kíséri az operatív programok megyében vagy a fővárosban jelentkező feladatainak megvalósítását, beleértve a megyehatáron átnyúló és más nemzetközi programok végrehajtását a megyei jogú városok önkormányzata és a fővárosi kerületi önkormányzatok kötelező bevonásával, észrevételeik figyelembevételével,
- be) más megyei önkormányzatokkal és az államigazgatási szervekkel közösen, monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a határon átnyúló nemzetközi fejlesztési programok irányításában, részt vesz azok lebonyolításában, végrehajtásában,
- bf) dönt a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból a megyei önkormányzat hatáskörébe utalt pénzeszközök felhasználásáról,
- bg) a megye gazdaságának és foglalkoztatásának fellendítése érdekében gazdaságfejlesztési, befektetés ösztönző tevékenységet lát el, aminek elősegítése érdekében külön szervezetet hozhat létre vagy megállapodás alapján más szervezettel működhet együtt;

A 2014-2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet több ponton delegál feladatot a területi szereplő megyei önkormányzat részére:

- a) a területi operatív program végrehajtását nyomon követi a monitoring bizottság tagjaként;
- b) a megyei önkormányzat - a megye területén lévő megyei jogú város járásán kívül - a területén található települési önkormányzatok és területi kiválasztási eljárásrendben kiválasztott projektek esetén a megyei jogú város járásában található települési önkormányzatok esetében is, e rendelet hatálya alá tartozó támogatásból megvalósuló közfeladat fejlesztési projektjei projektmenedzsment tevékenységének ellátásában köteles részt venni, ha azt a települési önkormányzat kéri;

A Korm. rendelet az alábbi feladatokat a területi szereplő hatáskörébe delegálja. A területi szereplő:

- a) kidolgozza az ITP szintű kiválasztási kritériumokat, figyelembe véve az operatív programban és az e rendeletben meghatározott horizontális követelményeket,
- b) a kiválasztási kritériumok alapján összeállítja az ITP-t és kezdeményezheti annak módosítását,
- c) véleményezi az irányító hatóság által megküldött felhívást és megadja a területi szempontú értékelési szempontokat,
- d) meghatározott esetben szavazati joggal részt vesz a döntés-előkészítő bizottság ülésén, vagy meghatározott esetben a területi szempontú értékelési szempontokat értékeli és az irányító hatóság elé terjeszti,
- e) adatot szolgáltat az irányító hatóság részére az éves fejlesztési keret összeállításához,
- f) végrehajtja az ITP-t, amelynek keretében a kedvezményezettekől és az irányító hatóságtól a támogatott projektekről adatszolgáltatást kérhet, részt vehet a projektfejlesztésben és a kedvezményezett kérelmére a projektmenedzsment tevékenységek ellátásában.

c) A területfejlesztés érdekegyeztetési fórumaival kapcsolatos feladatok:

- a) javaslatot készít elő a megyei közgyűlés és a - megye területén működő - Debrecen Megyei Jogú Város Közgyűlése által működtetett megyei területfejlesztési konzultációs fórumba történő képviselő delegálására;
- b) A megye és az MJV megyei fórumot működtetnek, mely fórum állást foglal a megyei közgyűlés területfejlesztést érintő ügyeiben.
- c) A megyei önkormányzati hivatal ellátja a megyei területfejlesztési fórum a titkársági feladatait

A megyei önkormányzat összehangolja a kormányzat, az önkormányzatok és a gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit, ennek érdekében az érintettek bevonásával széles körű partnerséget szervez. A partnerségben részt vesznek a dekoncentrált állami szervezetek, a Kormányhivatal, a járások, a helyi önkormányzatok és azok társulásai, a térségi fejlesztési tanácsok, a kiemelt térségi fejlesztési tanácsok, civil szervezetek, alapítványok, gazdasági érdekképviseletek és együttműködések, a Debreceni Egyetem és további szakmai szervezetek, megyei intézmények.

A megyei és Debrecen Megyei Jogú Város területfejlesztési terveinek egyeztetési és információáramlási eszköze a megyei területfejlesztési konzultációs fórum. A fórumnak feladat, hogy előzetesen állást foglal a megyei közgyűlés területfejlesztést érintő ügyeiben, a

fórum véleményét a megyei közgyűlés ülésén a vonatkozó napirend tárgyalásakor ismertetni szükséges.

Hajdú-Bihar megye esetében a területfejlesztési feladatokat elsősorban a Fejlesztési, Tervezési és Stratégiai Osztály munkatársai látják el. A megye a korábbi évek tapasztalatai alapján jelentős szakmai tudást halmozott fel a területfejlesztési munka megyei szintű koordinációjának tekintetében.

3.4. A koncepció üzenetei

3.4.1. A területfejlesztési koncepció fő üzenetei a közszférán kívüli szereplők számára:

A megyei területfejlesztési koncepció civil szervezetek széleskörű aktivitását feltételezi közvetlenül a társadalom- és közösségfejlesztési prioritás intézkedéseinek megvalósításában. A non-profit szervezetek kulcsszerepet kell, hogy játsszanak a kiemelten hátrányos helyzetű és kedvezményezett térségek szociális, kulturális és oktatási alap-feladatainak ellátásában, az érzékeny csoportok (gyermekek, szépkorúak, fogyatékkal élők, kisebbségek) érdekképviseletében és felzárkóztatásában. A városi – beleértve a megyeszékhelyet is – térségek atomizálódástól veszélyeztetett lakosságának teremtsenek lehetőséget a készségalapú közösségfejlesztés módszertanával létrejött a táji-térségi tradíciókat tükröző helyi szerveződések kialakítására.

A civil szervezetek a tradicionális környezetvédelmi feladatok mellett jelentős funkciókat töltenek be a megye klímaváltozással kapcsolatos szemléletformálási és adaptációs intézkedéseinek a megvalósításában is.

A kulturális szolgáltatásokat biztosító intézmények és civil szervezetek a megye lakosságának képzettségét (élethosszig tartó tanulás) és életminőségét is meghatározzák.

A hagyományos non-profit funkciók mellett a szociális gazdaság kereteinek megteremtésében és működtetésében is nagyon fontos szerepet kell, hogy kapjanak.

A LEADER és CLLD speciális non-profit egyesületek a vidék- és városfejlesztés kiemelkedően fontos szereplői. A saját jogkörben elosztott támogatásokon kívül aktív résztvevői a helyi erőforrások mobilizálásának, a szubszidiaritásnak és a decentralizált, demokratikus döntéshozatalon alapuló fejlesztéseknek. Külső kapcsolatrendszerükön keresztül olyan innovatív fejlesztési megoldásokat tudnak meghonosítani a megyében, amelyekkel elősegíthető a SMART fejlődés.

Az egyházak és különböző felekezetek hitéleti és karitatív tevékenységükön keresztül hozzájárulnak a társadalmi tőke bővítéséhez, valamint fenntartóként számos alapvető szolgáltatásokat biztosító intézmény fenntartásához.

A kis- és középvállalkozások a munkahelyteremtés elsőszámú szereplőiként fontos, hogy az okos specializálódáson keresztül versenyképességüket növelő beruházásokat valósítsanak meg. A globalizált világgazdaság jellemzőihez igazodva különösen fontos az IKT kompetenciák növelése és a virtuális gazdasági térben való intenzívebb megjelenés. A KKV szektor

megerősítésének kiváló eszközei a klaszterek, amelyek a megye gazdaságának kulcságazataiban fontos szerepet kell, hogy játsszanak.

A megye gazdaságának kiemelten fontos szereplői lesznek a felsőoktatásban folyó K+F tevékenységek hasznosítására szerveződő start-up cégek, amelyek a kvalifikált, fiatal munkaerő megtartását segítik elő. A felsőoktatás munkahelyekhez és növekedéshez való hozzájárulása, nemzetközi vonzereje növelhető az oktatás, a kutatás és az innováció közötti hatékony kapcsolat megteremtésével. Ennek érdekében meg kell teremteni az egyetemek, a gazdaság, a közigazgatás és a civil szereplők közötti együttműködés (Négyes Spirál vagy Quadruple Helix), illetve ezt ki kell egészíteni a környezeti szempontokkal (Ötös Spirál vagy Quintuple Helix).

A gazdaság fejlesztésében a megye elsődleges relevanciájú szereplői a szakmai kamarák a szakképzésben, a duális együttműködések és egyéb partnerségek kialakításában.

A megye hazai és külföldi tulajdonú nagyvállalatai számára a következő időszakban a tervezett és esetenként elhalasztott beruházások megvalósítása a fontos, amiken keresztül korszerű technológia és magas hozzáadott értéket előállító munkahelyek jönnek létre. A külföldi működőtőke beruházásainak helyi gazdaságba történő integrálása a beszállítói rendszerek kiépítésén keresztül valósulhat meg.

3.4.2. A területfejlesztési koncepció fő üzenetei egyes ágazatonként

A településfejlesztés- és rendezés eszközrendszerével járjon hozzá a megyében tervezett fejlesztések hatékony megvalósításához, emellett katalizátorként hasson a helyi erőforrások területfejlesztésben történő fenntartható használatához, az élhető és éltető, klímabarát és adaptív települési környezet műszaki megvalósításához.

A gazdaságfejlesztési döntésekben kerüljenek figyelembevételre a megye térszerkezetének speciális adottságai, lehetőleg járuljanak hozzá a decentralizációhoz és a szélsőséges fejlettségi különbségek mérsékléséhez. A 2021 utáni időszakban preferálni kell a klímavédelmi mitigációs célok (üvegházgáz kibocsátás csökkentés) gazdaságon belüli megvalósítását, illetve a zöld- és kékgazdaság ágazatainak a térnyerését.

A közlekedésfejlesztésen keresztül pótlásra kerüljenek a gyorsforgalmi úthálózat hiányzó elemei, javuljon a kisebb városok, járásközpontok elérhetősége, valamint az alsóbb rendű utak minősége. A kötöttpályás közlekedés üvegházgáz-kibocsátás csökkentésében betöltött lehetőségeinek kiaknázása a meglévő rendszerek korszerűsítésén keresztül. A közlekedésben preferenciát kapjanak a hagyományos forgalmat csökkentő szervezési megoldások, a közösségi közlekedés, az alternatív hajtások terjesztése, valamint a kerékpáros és gyalogos közlekedés bővítése, illetőleg az inter-modalitás.

Az energetika és klímapolitika a következő ciklus fejlesztéseivel érje el a megyei klímastratégiában meghatározott üvegházgáz-kibocsátás csökkentést, a megújuló energiaforrások használatának és az energiahatékonyság jelentős növelését. Emellett törekedni kell a társadalom és gazdaság sikeres klímaadaptációjára és a lakosság, valamint a köz- és magánszféra szervezeteinek szemléletformálására.

A környezet- és természetvédelem a különböző ökoszisztémák és az emberi egészség védelmében őrizze meg és bővítse az ökoszisztéma-szolgáltatások potenciálját, biztosítsa a védettséget élvező területek ésszerű és fenntartható használatát. Kísérleti projektekkel mutasson példát a fenntartható tájhasználat (ökogazdálkodás, szelíd turizmus) formáinak az elterjesztéséhez.

A vízgazdálkodás kulcsszerepet kell, hogy játsszon a fenntartható tájhasználat és mezőgazdaság kialakításában (öntözési kapacitások, vízérzékeny tervezés, ártéri gazdálkodás). Törekedni kell a víz, mint kulcsfontosságú erőforrás minőségének a megóvására, a hiányzó infrastrukturális elemek (szennyvízkezelés) pótlásával.

Az agrár- és élelmiszergazdaság a megye gazdasági szerkezetének kiemelkedően fontos része. A versenyképesség és a fenntarthatóság fokozása érdekében a precíziós, illetve ökológiai mezőgazdaság, valamint a helyi élelmiszerláncok fejlesztése prioritás.

A vidékfejlesztés a területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerével szinergiában működjön közre a vidéki gazdaság versenyképességének fokozásában, az innovatív és fenntartható, valamint alacsony széndioxid-kibocsátással bíró mezőgazdaság megteremtésében, az agrár-környezetgazdálkodásban rejlő lehetőségek kiaknázásában és a helyi kulturális örökséget fenntartó és befogadó vidéki közösségek megteremtésében. A vidékfejlesztési LEADER akciócsoportoknak kitüntetett szerepet kell játszaniuk a közösségfejlesztésben és a térségi identitásra építő, önálló döntéshozatalra és irányításra képes „kiskörök” megteremtésében.

Az egészségügy a megelőzésen és az elérhető legjobb gyógyászati eljárásokon keresztül valamennyi társadalmi csoport számára lehetővé tegye az egészségben eltöltött élettartam növelését. A betegek számára a lakóhelytől optimális távolságban biztosítsa a képzett szakszemélyzet által nyújtott megfelelő kezeléseket. Fontos feladat a megelőzés elvének figyelembevételével a társadalmi szemléletformálás megvalósítása. A gyógyturizmus (gyógyfürdők) részeként a megye egészségügyi intézményei aktív gazdasági szerepet is játszanak. A COVID 19 és a hasonló epidemikus vészhelyzetekre való felkészülés fontos prioritás a megye valamennyi településén.

A szociális szektor számára az egyik nagy kihívás az idősödő társadalom problémáinak a kezelése. A hagyományos szolgáltatásokon túl kísérleti jellegű ellátási formák (pld. többgenerációs otthonok) megvalósítása is fontos. A szociális intézményrendszer másik fontos kihívása a hátrányos helyzetű csoportok problémáinak a menedzselése, amelyekhez ki kell dolgozni az alulról építkező, önerős, ún. készségalapú közösségfejlesztési módszertant.

A köznevelés szerepe a nevelés-oktatás rendszerén keresztül a megyére specifikus ismeretek átadása, így a fiatalokban a nemzeti és helyi identitás megerősítése. Az iskolák – különös tekintettel az ökoiskolák hálózatára – felbecsülhetetlen szerepet játszanak a klímaváltozással kapcsolatos szemléletformálás közvetítésében. A szakképzés rendszerének kiemelkedő funkciója a megyei vállalatok profiljának megfelelő ismeretek gyakorlatorientált átadása lehetőleg a duális képzés keretein belül.

A felsőoktatás kutatási-fejlesztési kapacitásaival hozzájárul a megye gazdasági versenyképességének növekedéséhez, új képzéseivel (kiemelten a duális képzési paletta bővítésével) képzett és innovatív munkaerőt biztosít a megye vállalatainak, illetve start-up cégeken keresztül is részt vesz a gazdaság működésében.

A kulturális örökség és kultúra elemei valamennyi településen megújulnak és integráns elemei, identitást erősítő tényezői lesznek a megye társadalmának. A helyi és megyei értéktárok rendszerén keresztül folyamatosan feltárásra kerülnek azok a kulturális értékek, amelyek akár közvetlen gazdasági hasznosítással (pld. turizmus) is hozzájárulnak a fejlődéshez.

Az államigazgatás, valamint a helyi, önkormányzati közigazgatás különböző szervei irányító, szervező és hatósági tevékenységükkel nagyban hozzájárulnak a koncepció céljainak megvalósításához.

3.4.3. A területfejlesztési koncepció fő üzenetei egyes területi szereplők szerint

A szomszédos megyék és nagyvárosok számára a Hadú-Biharban zajló fejlesztések közül kiemelkedőek a gyorsforgalmi úthálózat folyamatban lévő és tervezett fejlesztései (M4, M 47 Szeged-Debrecen gyorsforgalmi út), amelyeken keresztül a gazdasági-társadalmi kapcsolatok szervesülhetnek.

A megye természetközeli területein (Hortobágyból, Bihar, Sárrét és a Nyírség) működő és tervezett turisztikai fejlesztések hatása a megyehatáron túlmutató jelentőséget mutat. Különösen fontos a Tisza-tó térsége felé mutató térszerkezeti kapcsolatok jelentősége (kerékpáros túra útvonal fejlesztése).

Az Észak-alföldi régió két másik megyeszékhelye közül Nyíregyháza felé nagyon szoros közlekedési-funkcionális együttműködés alakult ki. A felsőoktatás jövőbeni fejlődési trendjét tekintve ebben a szférában is további kooperáció várható. Ehhez hasonló lépések várhatók Szolnok irányában is, amelyeket az M4-es jövőbeni fejlesztése tovább erősít majd.

A megyeszékhely és a határ túloldalán fekvő Nagyvárad együttműködése régi hagyományokkal rendelkezik. A megyében tervezett fejlesztések közül szinte valamennyi

(iparfejlesztés, úthálózat, repülőtér, felsőoktatás) jelentős hatással lesz Bihar megye székhelyének a fejlődésére is. A két város és várostérség egyre szervezettebb és szinergikus fejlődésével igazi Eurometropolis-t alkot a régióban.

A megyében lévő települési önkormányzatok egyéni településfejlesztési célkitűzéseinek a megvalósításához a megyei koncepció valamennyi szférában hozzájárul, ugyanakkor emellett a településhatáron túlmutató programok és projektek támogatásával magasabb dimenzióba is helyezi azokat.